

Mesečnik za odjemalce
Vydrove tovarne hranil, v Pragi VIII.

Letnik VIII.

Predplačati se ne more.

1. junija 1911.

Umetnost oslajšati si življenje.

Če premišljujemo o izreku: »Usta mala vrata, velik altar«, preidemo preko strogo gospodarskih presojevanj končno do ključka, da nam Stvarnik ni dal jezika le kot sredstvo govornice, katera je bistveno znamenje najdovršenejših bitij na krušni stari materi zemlji, to je, sporazumevati se med seboj. In če bi nam manjkal dar govornice, bi ostal vsekakor jezik uteha človeštva, jezik, v katerem je utelesnjen eden izmed petero čutov, to je okus. Oni okus, ki uvrsti najidealnejšega človeka, skrbno vzgojenega, tuhtarja in v skromnih razmerah živečega med ostala živa bitja s tem, da mu neprenehoma vzbuja prirojeno poželje: jesti in sicer okusno!

Hrana je nujna potreba za človeka in način priprave kaže njegovo kulturo. Tudi v tem oziru smo mi beli visoko nad narodi drugih plemen, katerih hrana je pripravljena zelo primitivno ali pa sploh pripravljena ni in to vsled tega, ker nimajo pravega pojma o kuharski umetnosti.

Vse, kar nudi narava k sladkosnednosti, si je prisvojil človek k zboljšanju hrane. Da se je dospelo v tem oziru do razuzdanosti, je to znamenje preobilnega blagostanja na kvar celokupnosti. Če torej blagostanje, ki je odmerjeno posameznim slojem našega družabnega življenja prekorači svoje meje, ima za nasledek razvajenost in celo vrsto drugih prikazni, ki včasih celo preidejo v samopašnost.

Ako se držimo srednje poti, pridemo neizogibno do tega, da je tudi večji užitek, kakoršnega nam nudi hrana, potrebna zato, ker je telo ne le zahteva, temveč tudi potrebuje, če noče poginiti, enako dar božji in da si tak užitek želi človek v svojem delu zase in za one, za katere je dolžan skrbeti. V rodbini je to oče, ki uživa v polni meri spoštovanje in zaupanje in kateremu se glede hrane posveča pozornost v toliko, da se mu pripravljata taka jedila, katera ima rad ali pa taka, katerim se mora odreči cela družina.

Če ugaja očetu grah in podobno — tolče cela rodbina grah, če tudi zadostuje najmanjšemu Tončku pet zrn, da ga je sit. Pa oče ni zato oče, da bi jedel grah samo zato, ker ga mali Tonček videti ne more, v svoji bljubeznjivosti tudi rad ustreže vsem članom družine.

Oče rad privoščiči svojim otrokom kakšen boljši prigrizek, seveda v kolikor mu dovoljujejo razmere. In tudi nikdar ne pozabi razveseliti svoje v in se nikdar temu ne protivi, če uvidi, da ni proč vržen denar.

Če torej ve, da ne jejo vsi radi graha, da imajo radi oblate in če dobro ve, da so Vydrovi oblati od vseh drugih najboljši, kako lahko oslajša življenje svoji rodbini.

Vydrovi oblati, ta krhki izdelek naše tovarne, koliko veselja za tako mal denar! Dobri so in z ozirom na hranilno vrednost tudi poceni, ali ni mogoče boljše privoščiti jih svojim otročičem, kakor pa kakšno drugo sladkarijo, ki pokvari želodec?

Ali Vam lahko nekaj dobrega svetujemo? Naročite si na poskušnjo oblate pečene na pravem maslu, ali pa destinke, ki so tako prijeten prigrizek po nedeljskem obedu, ali pa desertke, polnjene s čistim čebelnim medom.

Na ta način dobite najlepši odgovor, kako si oslajšati življenje. —

 <p>GORČICA.</p> <p>Vydrova gorčica, kar moramo izrečno povdarjati. Gorčic je več vrst, zlasti pa znana francoska in slavna kremžka. Prva je pripravljena s kisom, druga z vinskim moštom. In vendar se naša gorčica lahko primerja z navedenima, gotovo se z njo zadovolji tudi največji sladkosnedneš, zlasti kar se tiče okusa. Vydrova gorčica, pripravljena po francoskem načinu je n drobno zmleta, kremžka je pa zrnčasta. Priprava naše gorčice se končno tudi razlikuje od svojih prvotnih vzorov po svoji usedlini ter se odlikuje od drugih podobnih izdelkov. Ko izvršujemo Vaše naročilo, zahtevajte, da Vam pridenemo stekleničico gorčice od obeh vrst, $\frac{1}{4}$ kg. stane 80 vln. Je v resnici izvrstna delikatesa k klobasam in k govejemu mesu namesto večne omake.</p>	 <p>BUHTIN.</p> <p>Zelo radi bi videli, da bi vsaka naša gospodinja poskusila Buhtin, katerega gotovo potrebuje v svoji domačiji. Če pripravi k obedu tudi buhteljne, ji bo pri tem dobro služil. Buhteljni pridobijo na duhu in na okusu ter so mnogo boljši in slajši. Buhtin je pripravljen iz raznega korenčja, bodisi da je isto drobno zmletó, ali pa, da so iz njega iztisnjena razna olja, katera se morajo itak primešati testu. Je vedno svež in se ne more zdišati ali postati slabjši, ker je dobro v steklenici zamašen. Buhtin je za uporabo že popolnoma pripravljen, z njim ni nikakšnih skrbi, ker je korenčje sestavljeno po najboljših skušnjah. — Steklenica $\frac{1}{2}$ kg. stane 1 K.</p>
--	---

Dojenčke naj se vedno prihranjuje z otroško moko in ne samo od slučaja do slučaja. Otrok, naj si bo že močan ali slaboten, njegov otlí organizem je podvržen katarjem, zlasti če se mu ne da pravilne in primerne hrane. Če računamo z normalnimi razmerami, se doji otroka do četrtega meseca in od tedaj ga prihranjujemo z otroško moko, katera pripravljena v obliki juhe, je po svojih sestavinah najbolj podobna materinemu mleku. Nobena izmed otroških mok ni sestavljena samovoljno. Pravilno sestavo se je doseglo šele potom znanstvenega raziskovanja, tovarna moko le izdeljuje in skrbi, da se jo pripravlja tako, da popolnoma odgovarja namenu, kakoršnega se zahteva od otroške moke. Smelo tudi trdimo, da ni sredstva, ki bi nadomestilo otroško moko. Vzemi mo že kakoršnokoli vrsto uvidimo, da je nje vrednost največ odvisna od načina pripravljanja, katero mora biti tako, da je hranilo otroku prijetnejše za uživanje.

Da je naša moka taka dokazujejo uspehi. Otroci jo uživajo rajši kot vsako drugo vrsto, kar je seveda glavnega pomena neglede na to, da je izmed konkurenčnih izdelkov najcenejša.

Že nje nizka cena je mnogo pripomogla, da se je tako hitro razširila. Če tudi je najidealnejše hranilo, je obenem tudi zdravilo in to le v učinku in ne v ceni. V dosedanji dobi nje izdelovanja, je zadovoljila že na tisoče otrok. Naravno je tudi, da nje namen prestane, ko otrok toliko odraste, da ni več nevarno prihranjovati ga z drugo hrano kot z otroško moko.

Da bi se krog naših malih Vydrovčanov razširil, nam naša agitacija nikokar v toliko ne pripomore kot priporočanje onih mater, katerih otrokom je naša moka toliko koristila. In na ta način spoznate, da se jo splošno hvali in da se jo povsod uvede takoj, ko pride pravi čas.

Kakor hitro spoznate, da mati vsled bolehnosti ne more dojiti otroka, je Vydrova moka neizogibna. Doseglo se je že toliko, da se otroka, ki ne more biti deležen prve slasti svojega življenja, to je materine hrane, več ne preživlja z neprimernim hranilom. Otroško moko se rabi tudi v manj premožnih rodbinah, če ravno se je govorilo, da je zelo draga. Vydrova moka je postala po svoji ceni pristopna splošno vsem slojem in je po svojem namenu nenadomestljiva.

Pomembno je, da zabrani katarje, to morečo otroško bolezen. V teh boleznih se kaže kot najboljše zdravilno sredstvo, ki naglo zadrži tek bolezní ter s tem ohrani otroka pri svoji fizični moči, zlasti ker bolezen še po okrevanju nanj vpliva, da zaostane v rasti.

Zakaj se gre pravzaprav? Vydrova otroška moka ni izdelek, ki potrebuje reklame, katera naj bi Vas prisilila napraviti poskuse pri svojem lastnem otroku. Vydrova otroška moka je zelo priljubljena in dokazano dobro hranilo. V dokaz temu so neprenehoma prihajajoča priznanja, katera rade volje in s hvaležnostjo priobčujemo, ker vemo, da so dokaz, kako dobro je vplivala otroška moka.

V mestih smo poverili prodajo vestnim trgovcem, ali lekar- nam in drogerijam. Zagotavljamo Vas dobre postrežbe, ker smo poverili izključno prodajo naših izdelkov le ljudem, ki so pokazali dovolj agilnosti. Vsak prodajalec mora imeti Vydrovo otroško moko shranjeno v posebno za to pripravljeni steklenici, ki je oprem-ljena z našo etiketo. Kjer nimajo take steklenice, tam ne kupite naše moke, ker tu ni naša izrecna prodaja za ta kraj, temveč prodaja iz druge roke. Steklenica, ki jo dajemo prodajalcem moke, je hermetično zaprta, torej izvrstna za shranjevanje otroške moke.

Priznanja naše otroške moke.

P. T.:

Josip Antušek, Salgótarján na Ogerskem. Z Vašo prvo pošiljativo nisem bil le v polni meri zadovoljen, ampak tudi presenečen. Ta pošiljatev, katero smo pravočasno in hitro sprejeli, se je tudi pokazala kot dragocena in potrebna. Vaša otroška moka je na moje 6 mesecev staro hčerko tako blagodejno upli- vala, da zdravnik, ki je vprašal s čim jo hra- nimo, da je tako debela, niti verjeti ni hotel, da z Vydrovo otroško moko in z žitno kavo.

Ivan Bébar, parna mlekarna, Dědice pri Vyškovu na Moravskem. V prilogi si Vam dovoljujem poslati podobo naše Marice, katero smo po 14. dnevu njenega rojstva hranili iz- ključno z Vašo otroško moko. Danes ji je 9 mesecev, pa še ni zbolela in kakor na foto- grafiji videti, ji Vaša otroška moka zelo prija. Kdor je primoran preživljati otroka z drugo hrano kot z materino, naj se posluži Vaše

Marica Bébarova.

otroške moke, ne da bi se trudil iskati razne vrste teh hranil, ker Vaša je najboljša in je domači češki izdelek.

France Boček, brivec in trafikant, Chru- dim. Lansko leto je bila moja omožena hči s svojim dečkom pri nas na obisku in tu ji je tako zbolel, da smo vsi mislili, da umrje. S hrano je imel največje težkoče, vse kar je zaužil je izbljuval. Na srečo nam je priporočil tukajšnji zdravnik g. Dr. Štěpan, da bi moja hči živela svojega otroka z Vašo moko. In glej čudo, deček jo je zelo rad užival in mu je iz- vrstno ugajala. Sedaj, o veliki noči ni bilo niti verjeti, da je to on. Je zdrav, močan in z ozi- rom na njegovo starost, leto in pol, se mu vsak čudi, da je tako krepak dečko. Z njim imam veliko veselje in tudi s tem, da Vašo Vydrovo moko iz lastne skušnje priporočamo in upamo, da boste imeli tudi Vi zadoščenje

Libuška Bokůvkova.

Ivan Jalen.

šega Ivana, katero si usojam prilagati. Sedaj je star eno leto, srečno je prestal vse bolezni, katerim je bil podvržen in to se moramo zahvaliti edino le Vaši otroški moki. Omenim, da sem rabila v začetku različne drage moke, konečno pa sem spoznala in ostala pri najboljši in najcenejši, namreč pri Vydrovi otroški moki, katero naš Ivan še vedno z največjo slastjo uživa. Prosim, pošljite mi poštno obratno zopet 2 kg. Vaše otroške moke.

Ana Jeřábková, soproga pošt. oficijala na Kralj. Vinogradch. Halkova cesta 55 n. Dovoljujem si Vam poslati fotografijo našega sinčka Gregca. Star je 11 mesecev in od četrtega meseca smo ga hranili z Vašo moko, katero mu gre izvrstno v slast.

F. Kmochova, posestnica hmeljišč, Uhlř. Janovice. Dolžna sem zahvaliti se Vam za tako izvrsten izdelek, kakoršna je Vaša otroška moka, s katero preživljamo našo malo Vlastico že skoro od prvega početka njenega življenja in sicer od tretjega tedna. Uživa jo z največjo slastjo in zato jo vsakemu toplo priporočamo. Obenem Vas prosim, da mi pošljete obratno zopet 3 kg. moke. —

Frančišek Králík.

z Vašim izdelkom, ki se tako dobro sponese.

Miloslava Bokůvkova, soproga šolskega ravnatelja, Bruchotin pri Olomucu. Pošiljam podobo naše male Libuške, katero hranimo že od tretjega meseca izključno z Vašo otroško moko. Sedaj je stara 10 mesecev, ima 6 zobčkov in že sama stoji. —

Otokar Ebrt, črevljar, Vrbno n./Lesy. Blagovolite mi poslati poštno obratno 3 kg. Vaše izvrstne otroške moke, ki se je pri naši Vikici tako dobro obnesla in brez katere ne more živeti. —

Ana Jalen, soproga c. kr. orož. stražmojstra, Zagorje ob Savi. Kako dobro vpliva Vaše cenjena otroška moka, dokazuje slika na-

Gregor Jeřábek.

Ruda Koubova, soproga mlinarja, Kyjov. Hvaležna sem Vam za Vašo otroško moko, ki je našo Alfredo v težki bolezni ohranila pri življenju. Sedaj je stara že 15 mesecev, pa Vašo moko še vedno rada uživa in tehta 18 kg. Napram komur kaže naklonjenost, ga imenuje „Vydra“, sebe pa „Vydrovčanko“. Novo pošiljatev že nestrpnost pričakuje.

Ivan Králík, Rychvald (Austr. Šlezija.) Z današnjim dopisom si Vam dovoljujem pojasniti uspehe, ki sem jih dosegel z Vašo izvrstno otroško moko, katero naročam za mojega sinovca. Po preteku dveh tednov od njegovega rojstva ga hranimo le z Vašo moko, ki mu gre tako v slast. Ni nam še zbolel, postal je tako močan, da je v treh mesecih tehtal 9 kg. Pošiljam Vam fotografijo mojega sinovca, ki je sedaj star 10 mesecev. Vašo moko pa,

kot izvrstno hranilo za otroke, vedno rad priporočam. Pošljite mi je zopet 3 kg.

Alojz Lukavský, Bilina. Pošiljamo Vam fotografijo naše Zdeničke, katero takorekoč že od rojstva prihranjujemo z Vašo izvrstno otroško moko, ki ju kupujemo pri g. Puschnerju. Fotografirana je v šestem mesecev, do sedaj še ni zbolela niti tedaj, ko je dobila zobke, vesela je in čvrsta. Zato Vašo moko lahko vsakomur po vsi pravici priporočam.

Libuša Procházkova, soproga učitelja, Čestín. Čeravno smo Vašo moko šele pričeli rabiti, izražamo svojo odkritosrčno željo, naj bi se pomnožilo število nje odjemalcev in da bi bila povsod pripoznana, ocenjevana in priporočevana tako, kakor jo cenimo in priporočamo mi. Z njo smo popolnoma zadovoljni. Milouš jo pije z veliko slastjo. V kratkem Vam pošljemo fotografijo Vašega malega Vydrovčana. Zahvaljujem se Vam ter želim, da se izpolni moja želja.

Franč Pavelka, kmetovalec, Malé Hlušice, p. Velké Hlušice. Dovoljujem si Vam poslati sliko našega malega Vydrovčana, katerega prihranjujemo z Vašo otroško moko že od četrtega meseca. Ker

tudi ne zboli, ker jo tako rad uživa. Pri tej priliki tudi prosim, da mi pošljete 1 kg. Vaše dobre moke. —

Sinček g. Pavelke.

mu tako ugaja, pošljite nam je kar najhitreje 2 kg. —

Alojs Pecen, gostilničar, Březhrad, Kukleň. Dovoljujem si Vam poslati sliko našega Frančka. Fotografiran je v petem mesecu in življen od 3. meseca počeni z Vašo izvrstno moko, ki mu, kakor na sliki videti zelo prija. Niti enkrat nam ni obolel in upamo, da nam

tudi ne zboli, ker jo tako rad uživa. Pri tej priliki tudi prosim, da mi pošljete 1 kg. Vaše dobre moke. —

Tonček Švec.

Zdenička Lukavská.

Frančišek Pecen.

Franjo Švec, Dačice na Moravskem. Pošiljam Vam fotografijo našega sinčka Tončka, ki je 4½ mes. star ter prikrmovan od rojstva z Vašo Vydrovo otroško moko. Fantek je zdrav odkar je na svetu, moka mu zelo prija, porabi jo vsak dan 1 zavoček. Za Vašo otroško moko dela naš Tonček reklamo, ker ga vsak občuduje, da je tako mlad, pa tako močan. Vašo moko vsakemu toplo priporočamo.

Karol Zikmund, vlivar, Plzenec. Prosim, pošljite mi 1 kg. otroške moke, katero ima naš Korlček tako rad in ki je najboljšo zdravilno sredstvo za otroke. Hvaležen sem Vam, da je naš Korlček ozdravel in zato sprejmite mojo najtoplejšo zahvalo. Hvala Vam!

A. B.

POETOVA PESEM.

Hej, devojka, hej, devojka,
hočeš biti moja ženka? —
Nimam hiše, nimam zemlje
in sem prav brez cvenka.

»Kaj, možitev? Glej ga, dedca! —
he, možitev taka —
ženko svojo če imeti,
a je brez božjaka...«

Kaj skrbi te to, povej mi...
Ti boš čipke plela,
jaz bom lepe pesmi zlagal —
bova že živela...

S honorarjem dom si kupim
in te vanj popeljem,
kakor nežni golobici
postelj ti posteljem.

»Če pa taka je, moj ljubček,
kadar hočeš pridi
in na dom me svoj popelji —
da nikdo ne vidi...«

Jaz bom lepe pesmi zlagal —
»... in na pratiki ugibal...«
kdaj bom pisano zibeljko
v kočici zazibal...

FRAN TRATNIK:

MATI,

V predmestju srednje velikega mesta se je ustavil na svoji daljni poti iz Amerike. V domovino se je vračal, kakor je šel iz nje: brez denarja, namesto tega je pa menda imel zelo nemirno dušo in bežne misli, ki mu niso dale občanka ne tu, ne tam... Tonej Reven je bil ta, mlad mož lepih potez, globokih temnih oči, sploh prikupne zunanosti; ali radi neostrženih las, zanemarjene obleke in razcefrane petlje pod vratom brez ovratnika, so ga ljudje obsojali in prištevali v družbo vagabundov. In nekaj takega je bil, odkar so mu iz neke srednje šole pokazali prezgodaj vrata v svet; še bolj pa, ko ga je odslovil advokat kot pisarja radi preveč „modernega“ naziranja. Vendar je ubežal še pravočasno v Ameriko. Od dogodkov ki so ga srečavali tam, ima shranjene spomine v nemirnih, bežnih mislih, ki ga s tajno močjo silijo tam in tje, morda so ga pripeljali celo v domovino — v mesto, kjer je nekđaj študiral. Konci ulice ob prilični hiši se je ustavil in pomišljal nekoliko. Stopil je v vežo, s staro gospodinjo se je pomenil za stanovanje.

„Tamle, če hočete...“ pokazala mu je temno, ozko izbico, ki sicer ni bila vredna, da bi sprejela v svojo zapuščenost — človeka. Ali Tonej je bil zadovoljen...

„Kaj pa ste pravzaprav?“

Ni dal odgovora Tenej radovedni ženi, čudno so zbegale te besede njegove misli; stopil je v svoje novo pribežališče. Tam ob steni je stala postelja, ki je radovoljno sprejela v svoje naročje novega gosta, da bi ga uspavala in mu odvezla nemirne misli ter upokojila njegovo trudnost...

Prihodnje dni je hodil in postajal po ulicah, okrog kolodvora, zahotelo se mu je, da bi vzel v roko delo in bi delal neprenehoma po dnevi in ponoči... Zagledal se je v silno delo, ki so ga opravljali železniški uslužbenci... „Kaj bi stal, pomagaj!“

Tone je ubogal, vzdigal je težke vreče, da se mu je globoko klonil hrbet, prevalil na trgovski voz obširen zaboj. In zgodilo se je, da je odhajal z zadovoljstvom ob večerih truden in potan v predmestje spat. V tej zadovoljnosti se je odprlo njegovo srce, nekaj — kakor mehka ljubezen ga je ogrela, da je vzel list papirja in napisal obširno pismo, ki ga je namenil svoji materi — vdovi, če še živi... V dveh dneh je prejel njeno pismo: sama tiha sreča in blaženost je bila v njem, ne ene trde besede, zlato materino srce je odsevalo iz okornih besed. Toneja je prevzelo čustvo, v oči mu je stopila motnost in zdelo se mu je, da bi se lahko razjokal ko otrok.

„Danes teden pridem k Tebi, rada bi Te videla“, je bilo dodano ob robu pisma.

*

Zgodaj se je prebudil Tonej v tistem jutru, nemirno je bilo njegovo spanje, z vso silo so ga bile objele sanje, da jih skoraj ni vedel prvi hip ločiti od resnice.

Ali ni pravkar zapel prvi petelin pri sosedovih... Skozi malo okno sije z jasnega nočnega neba tisoč zvezd. V zvoniku je odbila zgodnja jutranja ura... Pri zadnjem udarcu se je zbudila skrbna mati. Stopila je k sinovi postelji.

„Tonejec, trojko je odbilo, vstani!“

„Saj še ni... mati;“ predramil se je sin, zaspane so bile še njegove oči, zaspan njegov glas, besedo „mati“ je izgovoril proseče: še bi rad zaspal in zasanjal v brezskrbnost...

„Vstani, da prideš do vlaka, pot je dolga...“

Še vsekdar, ali to jutro se poslavlja od svoje matere s težjim srcem...

„Bog bodi s teboj, moj otrok, pojdi v njegovem imenu...“

Zatresel se mu je glas, oči so se mu skalile, desnica je drhtela v desnici materini:

„Mati, srečno!“

Še sijejo zvezde, žarki lune mu kažejo pot, dolgo skoraj pet ur, predno dospe do kolodvora. Tuintam se je prebudil ob

cesti v grmu tič, zatrepljal s peruti, skočil na vejico, pogledal Tonejca in mu oddrobil iz svojih pesmi kratko slovo... Pod cesto pa je hitel potok mimo njega v nasprotno smer. Čez četrte ure se bo že ovil okrog naše hiše, je bilo v fantovih mislih, in v srcu mu je postalo otožno...

Sredi pota je bil, ko je vstajal dan, medtem se je nebo odelo s sivim, meglenim plaščem preko cel obzor, kajti bilo je to jeseni.

„Dobro jutro, fant. Kam pa, kam.“ Dohitela je Tonejca žena, ki ji je bilo videti v očeh, na ustnih in glasu, notranjo radost in srečo.

„V Logatec, na vlak,“ ji je hitro odgovoril srečen, da mu ne bo treba samemu skozi dolgočasje.

„No, pa pojdeva skupaj, vidiš, fant, vidiš, Si študent, greš v šole, kaj ne. O ti revček, veliko se moraš učiti. Moja sinova nista bila zato, no vsak ni... Ali danes sta srečna.“

„Kaj pa sta?“

„V Rablju delata v jami. Rada bi ju imela doma, prosila sem zanje gospode, da bi jih vzeli v delo doma — ali ni bilo mogoče sprositi; so rekli, da jih je preveč... In sta morala v svet, že več let sta v Rablju. Težje delo je rudarsko kot marsiktero, ali zadovoljnost jima je dana, ker doma smo težko živeli. Včeraj sem dobila pismo, naj ju pridem obiskat. Danes sem že na poti...“

Sladak mir je bil vlit v te besede in tiho hrepenenje je bilo v njih.

Počasi sta hodila dalje med pogovorom, žena je mnogo pripovedovala o svojih sinovih. Tonejcu pa so vhajale misli proti domu: kaj dela sedaj mati doma, gotovo misli nanj in v ljubečem srcu mu želi, da bi hodil srečno, brez nevarnosti ves čas...

„Gotovo si že lačen, pot je bil dolg,“ ga je vzdramila žena iz njegovih globokih misli...

Tukajle malo sediva, ti bom dala pokusiti dobrega kruha.“

Ob cesti je bil pripraven prostor, na mehki tratini sta si odpočila.

„Tak dober kruh sem spekla sinoči, iz najboljše moke z mlekom sem ga zamesila in mu dodala jajc in masla. Kar topi se v ustih. Tole pogačko jima pa nesem v kolače. Nikoli — niti ob največjih praznikih — nisem zmogla narediti takega kruha, ko sta bila še doma, brez dela... Zdaj pa že zdaj, od svojega zasluzka mi pošljata, in da jima napravim veselje, jima nesem take kolače, lahko bosta vedela, da se mi ne godi slabo...“

„Ali boš še; seveda boš, kar te je volja, prav rada ti dam, ker si revček, kakor sta bila moja sinova, ko sta bila v tvojih letih. Fant, kar daj! Gotovo ne bova hodila več skupaj kedaj tako pot...“

Tonejc je ženi prav rad napravil veselje, ni se branil maslenega kruha.

„Takega še nisem pokusil..“

„Kajne, kako dober..“

S posebno skrbjo je zavila božje darove v čist, bel prtič in jih dela v košarico.

Šla sta dalje, pravočasno sta dospela do vlaka, ki jo je kmalu odkuril s postaje proti Ljubljani. Na ljubljanskem kolodvoru se je poslovil Tonejec od dobre, srečne žene in zahvalil jo je.

„Le priden bodi, da bo tudi tvoja mati kedaj tako srečna ko jaz, ko te bo prišla obiskat, in še bolj, ker ti boš lahko še velik gospod..“ —

Po ulicah je škropil dež, vode so se stakale v luže . . . Tonej je bil namenjen proti kolodvoru, spodobi se, da gre naproti svoji materi. Ali težka se mu je zazdela ta pot, silno težka. V vsi svoji bridkosti je začutil zanemarjenost, ki se ga je bila lotila in se ga drži tudi to jutro. Brodil je po ulicah, kakor da se je privlekel na pol pijan iz zakotne beznice, in vendar je noč preupal; ali te mučne sanje so ga utrudile. Brodil je dalje v dežju, stopal po lužah, zagazil v blato sredi razvožene ceste. Pri tem se mu je vsiljevala pred oči vsa revščina . . . V obraz ga je naškropil dež, lasje so se mu sprijemali, curki vode so se mu cedili preko tilnika, lahna obleka se je namočila, telo mu je drgetalo v mrazu, v čevljih je začutil neprijetno vlago.

Sitna pot. Pač rad bi hodil še dalje, da ne tako reven.

Dospel je. Kolodvor je bil razsvetljen, skoraj si ni upal vstopiti. Ali vendar: še par minut, vlak, ki vozi mater, se bo ustavil na peronu. Torej pride mati, je vendar resnica, o kateri je mislil med potjo, da so le mučne sanje . . . Popolnoma nekaj novega se mu je odgrnilo v duši: mati, ali prihajate radi mene — svojega sina — dolgo pot od doma v mesto, pa ne morda, da bi bil jaz -- vaš edinec — nada in upanje vaše . . . „Moj Bog!“ Tako težkega vzdihla se še ni vzpominjal iz svojega življenja.

Hitel je na peron. Živahno življenje tam zunaj, ga ni premotilo v mislih . . . Tam iz črne dalje so se brzo bližale rdeče luči . . . Vlak prihaja, ljudje v njem si že pripravljajo prtljago za izstop. K oknu se je naslonila ženica, v obrazu ji je opaziti, da ji starost in skrbi niso prizanašale . . . To mora biti mati, moja mati, je bilo v mislih Toneju. Kako hrepeneče upira oči: kaj hoče . . . Morda želi z vsem koprnenjem, da čim preje zagleda svojega sina, ki mora biti gospod v mestu . . .

Kakor bi ga neprijateljsko udaril nekdo preko kolen, so se mu zašibila, da se je moral oprijeti železne ograje. Obenem je bil brez moči v duši, da bi mogel pričakati mater, v srcu ni čustvoval ničesar . . .

Tačas je klicar z zvoncem v roki naznanjal odhod vlaka, ki se je imel umakniti prihajajočemu.

Tonej se je ozrl tje . . . Ni vedel pravzaprav: čemu; ali vendar je stopil na prog, zadnji trenutek je že bil, sprevodnik

je zaprl za njim vratica železniškega voza . . . Rezek brlzig lokomotiva je vozila s kolodvora . . .

Skozi okno se je ozrl Tonej nazaj: iz došlega vlaka so se vsipali ljudje . . . Tonej je omahnil na klop, obraz si je zakril v dlani, srce mu je pa govorilo: mati, ne pričakuj svoje nade nikoli več, steri svoje upanje! . . .

Na okna so udarjale težke kaplje, vlak je podvzival svojo pot, ali Tonej ni vedel kam . . .

IVAN LAH:

DOGODEK V POMLADNEM JUTRU.

V pomladanskem jutru sem sedel ob robu oživljajočega se gozda in sem se grel na žarkih ranega solnca, ki je pošiljalo svoje toplote ravno toliko, kolikor je bilo mojemu licu prijetno. Gozd še ni bil ozelen, a trava je že poganjala okoli dreves in ptiči so peli po vejah.

Poleg mene je sedel človek starejših let, bilo mu je morebiti že čez šestdeset.

Sedel je mirno na drugem koncu klopi, roke je naslonil na palico in se je zagledal po travniku, ki je ležal pred nama.

Poslušal sem prepevanje ptic po gozdu, prijazno je bilo njih žvrgoljenje, pomislil sem na cvetlice, ki se bodo razcvele, na pomlad, na novo življenje. Vzel sem v roke knjigo in sem začel čitati.

»Oprostite, gospod,« me nagovori moj sosed na klopi. »Ali ste jurist, ali žurnalist?«

»Nisem niti eno, niti drugo.«

»In vendar čitate knjigo na prostem, ko je čas občudovati krasoto prirode.«

»To delajo tudi drugi, ne samo juristi in žurnalisti.«

»Vem; toda oni najbolj, ker imajo najmanj smisla za življenje.«

»To imate čudno pojme; zdi se mi, da je vaše mnjenje napačno. Ako bi govorili o filozofih in profesorjih, bi vam ne oporekal, dasi tudi o tem pravilu ne manjka izjem.«

»Dobro govorite, gospod, ampak po zunanosti soditi niste daleč od onih dveh stanov.«

»Mogoče: juristi in žurnalisti so vendar sodniki javnosti, eni po zakonu, drugi po javnem mnjenju, pravi bojevniki resnice in pravice, glasniki temeljnih prav . . .«

»Kaj se vam sanja, gospod, v tem krasnem jutru. Sodniki, pravite, eni po zakonu, drugi po javnem mnjenju! Kaj je zakon, kaj je javno mnjenje? Poslušajte: včasih čitam, da izvem, kaj

se godi po svetu, kako je napredovala kultura... In čitam: Na cesarjevega godu dan so na Pruskem obglavili mlado služkinjo. Ne vem, kaj je zakrivila, stalo je v časopisu njeno ime in ono mestece, v katerem se je to dogodilo. Poslušajte, kako je bilo. Pripeljali so ubogo dekle na dvorišče, kjer je stala ona naprava: včasih so ji rekli žiljotina, sedaj se morda imenuje drugače. Uboga ženska je v obupu padla na tla in je objemala noge svojemu rablju ter ga prosila milosti. Jokala je neki s tako močnim glasom, da so se bali, da se bo slišalo v mesto. Štirje biriči so prišli rablju na pomoč. Nesrečno dekcle se je oprijemalo zemlje, poljubljalo je prst in je celi svet klicala na pomoč. Toda pet moških sil jo je premagalo, privlekli so jo do morišča in pravici je bilo zadoščeno.«

»Brrr!«

»Kaj se zgrazate! Bilo je res in tudi mene je pretreslo.«

»Ni prijetno poslušati take povesti v tako lepem jutru.«

»Verjamem. Toda še manj prijetna je zavest, da se take stvari gode.«

»Imate prav; jaz sem za to, da se odpravi smrtna kazen. Po mojem mnjenju tudi juristi in žurnalisti...«

»Prav ste povedali; toda zakon jo dopušča in tudi javno mnjenje. Morebiti se včasih zdi, da bi brez nje ne bilo mogoče izhajati, toda ako pomislite na stvar samo, ko o imenu zakona človek mori človeka in če pomislite na sceno, ki se je odigrala na dvorišču v onem nemškem mestu, po tem padejo vsi predsodki. Morebiti je zakrivila ona služkinja kaj strašnega, toda strašnejše ni moglo biti, kakor ona smrtna kazen; mogoče je storila svoj zločin v prenačlenosti, v razburjenju, ubila je koga morebiti ali kaj podobnega... Toda sedaj pomislite ubogo mlado žensko, odsojeno na smrt, kako objemje noge lastnemu rablju in prosi milosti, za zemljo grabi, ko jo vlečejo na morišče in kliče cel svet na pomoč. Pomislite to in rekli bodete pravici: fej!«

Njegov glas se je pri tem tresel in se je čutilo, da govori iz globokega sočutja do one ženske.

»Moderne smeri v tem oziru prineso izboljšanje: smrtna kazen se odpravi, prej ali slej; zgodi se to gotovo, kadar družba dospe tako visoko, da bo obstoj in miren razvoj mogoč brez tako strogih zakonov in bodo umori, uboji i. t. d. le redki slučaji...«

»Ne verujte na družbo in na ono popolnost, o kateri sanjamo, že odkar smo na svetu. Družba ne pride nikdar tako daleč in vprašanje je, če ni današnji razviti in narastli kulturi več umorov, nego jih je bilo v času, ko so po cestah in gozdech čakali tolovaji na popotnike.«

»To je znamenje, da je smrtna kazen potrebna, ker bi bilo sicer vedno slabše. Vsaj kot strašilo mora ostati in v skrajnem

času se mora tudi izvršiti, kadar zahteva to skupna blaginja in varnost...«

»Gospod, ali bi vi mogli umoriti človeka?«

»Ne.«

»Rekel sem, da sem za to, da se smrtna kazen odpravi.«

»In s čim naj se nadomesti?«

»Z ječo.«

»Z ječo. In sedaj poslušajte: Tudi to sem čital v časopisu: pred par tedni je bil v Pragi izpuščen neki hudodelec iz dvajsetletne ječe. Prišel je ven in se mu je zmešalo. Vsa razmerja so bila druga nego v celici, kjer je bil preživel dvajset let. Pomislite si, dvajset let! In čez nekaj dnij so ga morali odpeljati v blaznico. Cel svet se mu je zdel poševen: padal je, kakor da so tla po strani. Tako ga je ubila ječa; tudi to je umor.«

»Toda vedno se to ne zgodi; ljudje, ki se vrnejo iz dolgotletnih ječ, so navadno zelo pridni delavci.«

»Mogoče, da ste slišali o tem. Toda ječa ni manjše zlo od smrtne kazni.«

»Recimo, da je potrebno zlo.«

»Po mojem je to zlo nepotrebno...«

»Ali bi si vi upali izhajati brez nje.«

»Poslušajte: na Nemškem so zaprli mater devetih otrok, ker niso otroci redno hodili v šolo. Ker ni mogla plačati, so jo zaprli. V ječi je nastal ogenj iz peči in mati devetih otrok je zgorela. Ali ste čitali o tem?«

»Čital sem. To je bil žalosten slučaj.«

»Dobro: slučaj: oni je znorel, ta je zgorela a koliko se jih uniči na drug način. Vem, kako je to vzgajališče.«

»Dovolite, ali ste izkusili?«

Kri mu je zalila obraz in roke so se mu stresle.

»Da,« je rekel odločno, »skusil sem, gospod. Nosim to znamenje še sedaj na sebi. Nisem bil kriv...«

»Razumem...«

»In prišlo je do tega. Na eni strani zakon s paragrafi, na drugi strani časopisi z javnim mnjenjem. Tako se uničuje ljudi, Kdo dela večjo krivico, se ne ve, ampak...«

»Oni branijo skupno korist, družbo. Ako pride kak slučaj, je to le žrtva na oltarju skupnosti.«

»Da žrtva na oltarju skupnosti. In ta žrtev je vaše poštenje, čast.«

»Pošteni in častni so še vedno lahko ljudje, ki so bili kaznovani in drugi, ki niso bili kaznovani, so lahko nepošteni, nečastni...«

»Vidite, za to nima ječa pomena. Da ne govorim, kako vzgajališče je to. Pomislite n. pr. človeka, ki ne sme delati, niti čitati, niti vzgajati se? Kak smisel ima taka kazen.«

»In vendar najdejo tam ljudje pogosto smisel življenja.«

Solze so mu zalile oči.

»O da bi našli,« je rekel. »Vem, treba je premagati sramoto. Toda to zmorejo le silne narave, drugi propadejo. Pomislite si: hoditi po svetu s takim znamenjem. Jaz nisem nikdar premagal tega čuvstva.«

»To je slabost.«

»Mogoče da je slabost, mogoče da je znamenje globoke samozavesti. Nikogar nisem ogoljufal, gospod, nikogar okradel. Poštenost je bila moja prva skrb. Bolelo bi me bilo, ako bi bil kdo dvomil nad menoj. In tu je prišlo... Zaprli so me in drugi dan so pisali časopisi. Ne morete si misliti te bolesti: sedite po zakonu med štirimi stenami in tam zunaj čitajo in govore ljudje o vas...«

»In sedaj pomislite: znance imate po svetu, daleč okoli: čitajo in si mislije svoje. Kaka je vaša vrednost. Rekel sem: Živa smrt...«

»Toda rešitve ni...«

»Zašel sem nekoč v porotno dvorano. Spredej so sedeli svetniki in zagovorniki, ob strani porotniki, zadaj občinstvo in v sredi mlad mož: ubil je bil menda svojo ženo. Dva paznika sta ga stražila. Zdelo se mi je, kakor da bi stopil na morišče, kjer ubijajo dušo. Na eni strani zakon, na drugi javno mnjenje. Tisti človek se mi je zdel kakor vol v mesnici — oprostite iz-razu...«

»Vi ste rahločutni, gospod...«

»Mogoče da imam to slabo lastnost, ampak takrat sem po-begnul...«

»Toda, kaj bj vi storili?«

»Pred par leti se je vrnila iz ječe žena, ki je ubila svojega moža. Bila je obsojena na smrt, potem je bila pomiloščena. Bil je cel roman. Ni ljubila svojega moža, ljubila je mladega fanta, ki je hodil k nji. Neko noč sta ubila moža, zavlekla sta ga na rob gozda in sta prevrnila nanj skladalnico drv... Bil je to grd zločin. Ljude so vedeli, da se ni skladalnica sama podrla in so zaprli njo in njenega fanta. In čez toliko let se je vrnila domov v svojo kočo: toda ni bilo tam več obstanka. Po noči je slišala, kako so se podirala drva in nekdo je ječal ob robu gozda — pa njen mož je bil že dvajset let v grobu — in odšla je nazaj v kaznilnico: premalo je pokore, je rekla, do smrti se moram pokoriti. In je služila in delala v kaznilnici do smrti. Pred smrtjo je priznala, da jo je očistila šele ta kazen, ki je bila radovoljna pokora par let, oni sladki kés, ki očiščuje. Niste si mogli misliti boljše ženske. Vsi so jo spoštovali in umrla je mirno.«

»To je slučaj.« — Pogledal je resno.

»Pred nekaj leti je mlad fant ubil po noči drugega fanta. V občje se je sodilo, da se je to zgodilo po nesreči... Prišel je pred porotnike in je bil oproščen. Vrnil se je domov in je hodil kakor izgubljen. Ako bi ga bili obsodili in zaprli, bi morda ne

bil postal pošten človek, tako je pa spoznal sam, kaj je zločin. Vrnil se je v mesto in je prišel na sodišče. »Zapríte me, ja sem ga ubil, jaz sem kriv.« — Niso ga hoteli zapreti. Pognali so ga: oprostili smo te, čemu se nam ponujaš. Pojdi od koder si prišel. — Zaprite me — je prosil. — Pojdi, meša se ti v glavi. —

In je moral oditi. Blagroval je one, ki so bili zaprti: kajti oni so trpeli kazen, on pa je ni trpel in to je bila večja kazen, nego bi mu jo bili mogli prisoditi sodniki.«

»Zato je morda ječa človekoljubna naprava, ker vrne zločincu zavest, da je popravil, kar je storil in mu vrne srčni mir.« —

»To je slabo, ako je to res. Zločin sam je, ki si nalaga pravo kazen — vse drugo je samo navidezno. In ona kazen je edino prava, ki očičuje v resnici, ne navidez. Sam v sebi jo nosi človek in se pokori...«

»Toda ne vsak; so ljudje, ki po zločinu nimajo kesanja, ostali bi torej brez kazni.«

»Prišel bo čas, ko ne bo nikogar, ki bi sodil, ne po zakonu, ne po javnem mnjenju in ječe bodo stale prazne, kot spomenik slabe preteklosti — o moriščih ne bo sledu. In oni, ki bodo grešili zoper človeka ali zoper družbo, bodo oblegali ječe: zaprite nas, obesite nas: in ne bo nikogar, ki bi jih sodil, obesil, ali zaprl. In bodo pobegnili daleč ven in bodo trpeli veliko kazen. Nikjer ne bo zapisano: koliko let, koliko dnij, kdaj je dovolj. Trpeli bodo in se bodo očistili. Poznate povest o Orestu. In takrat ne bo človek z orožjem kaznoval človeka. Sami si bodo poiskali kazni v delu. Ali čutite to pomlad, ki je za nama v gozdu. Oprostite, da sem vas v tem lepem jutru motil z dolgočasnim pogovorom.«

»Bil sem vesel vaše družbe, le žal, da gre svet svojo pot in ne izginejo s sveta napisani zakoni, ječe, vislice in javno mnenje.«

»Ne izginejo. Toda ako bi izginili bi prišla nova pomlad človeštva in mogli bi govoriti o višjem človeku.«

»To se da misliti, vendar za pomladjo pride leto in jesen...«

»Da zato je tako prijetno sanjati v pomladanskem jutru.«
Zagledal se je po livadi in molčal. Njegovo blagohotno lice je trepetalo v solncu.

Po gozdu je pribežal osupel človek: »Nekdo visi tam obešen«, je kričal z zasopljnim glasom.

Moj sosed je sedel mirno.

»Kaj pravite k temu?«

»Pridejo naj grobarji in naj ga pokopljejo, da ne bo motil javnosti. Gotovo je vedel zakaj...«

Poslovil sem se in sem odšel po poti ob robu gozda. Ljudje so hiteli po cesti in so pripovedovali novico. Oni človek se je obesil, ker ga je gospodar obdolžil tatvine. Ni bilo res, česar

ga je obdolžil, toda človek se je obesil od bolesti, da je gospodar dvomil nad njim.

Policija, komisija, gospoda in žurnalisti, vse je hitelo tja. Jaz pa sem krenil na pot čez mlado polje. Iz gozda so prihajali prestrašeni glasovi ljudij in zapovedujoče besede redarjev. Na zadnje se je pripeljal voz ... Ko sem se ozrl sem videl, kako so ga peljali in množica je radovedno drla za vozom.

Po polju je poganjala trava, pod solncem je ktilo mlado življenje, po razorih v jutranjem zraku je žvrgolel škrganec ..

»Koliko pomladi še, koliko let, koliko stoletij...?«

Težka misel je ležala nad celim pomladanskim jutrom.

Dober vzrok.

Oče: „Tega pa ne razumem, kako moreš imeti rad Žabarja, ko je vendar največji lenuh in najneumnejši v celem razredu.“

Sin: „Ravno zato ga imam rad — drugače bi bil jaz to, kar je on sedaj!“

Na božji poti.

Klicar pred komedijantskim šotorom: „Za 10 vinarjev, dragi gospodine, lahko vidite le del naših posebnosti, bodici velikanskega prasca, ali pa strašno debelo žensko. Kaj torej hočete videti?“

Gospod: „To je vseeno.“

SWOBODA.

Majhna postava s podolgasto glavo na kratkem vratu in očmi brez izraza, ki so plaho gledale v svet, kakor da se ga bojijo in ga ne razumejo; tak je bil Peter Saler. Njegovi tovarši, ki so delali z njim skupaj v tovarni, so mu nadeli bog ve iz kakega vzroka priimek Herkul; menda so se norčevali iz njega.

»Herkul, kako je?«

»Ni tako, kakor bi moralo biti.«

Ko je odgovoril, se je plaho nasmehnil — tudi njegov nasmeH je bil plah — in delal je dalje. Delal je cel dan, pri delu se ni nikdar ustavil, nikdar se ni počinil in vendar ga ni gospod Rohrmann maral.

Zgodilo pa se je takole:

Poslovodja je imel Salerja rad in olajšal mu je delo, kakor je mogel. Nekoč ga je poslal po nekaj v mesto in Saler je šel z veseljem. Ko pa je šel po ulici, je že od daleč zagledal Rohrmanna. Hotel se mu je unakmiti, toda k nesreči ni bilo nobene stranske ulice, kamor bi zavil. Plaho mu je šel nasproti in tudi plaho je pozdravil. Rohrmann mu še odzdravil ni in stopil je k njemu.

»Kam greste?«

»Poslovodja me je poslal, da naj grem...«

»Pojdite nazaj v tovarno,« mu je segel Rohrmann v besedo, zraven pa je še pristavil: »In ne potepajte se po mestu!«

Peter Saler se je vrnil nazaj v tovarno in šel takoj k poslovodji.

»Ali ste že prinesli?«

»Nisem. Srečal me je gospod Rohrmann in mi rekel, da naj grem nazaj.«

»Pojdite še enkrat in prinesite! Rohrmann ima svoje muhe, jaz pa ne morem čakati zaradi njega, ker se mi mudi.«

Saler je šel in ravno pri vratih je zopet srečal Rohrmanna, ki je šel v tovarno.

»Kam zopet?«

»Poslovodja je rekel, da se mu mudi in da moram iti.«

Rohrmann ga je grdo pogledal, rekel pa ni nič. Saler je šel dalje.

Ko se je vrnil, je šel takoj na delo. Rohrmann je bil še vedno v tovarni; nadziral je delo. Pristopil je k Salerju in ga opazoval, kako dela; gledal ga je in včasih je zmignil z ramami. Saler je stal plaho pred njim in pazil, kako bi delal, da bi bilo Rohrmannu po volji. In čim bolj se je trudil in bil v strahu, tem manj mu je šlo delo izpod rok.

»Vi ste zelo nespretni,« mu je rekel Rohrmann po dolgem

molčanju; Saler ga je pogledal plaho in proseče, ko pa ni opazil na njegovem obrazu usmiljenja, je povetil oči v tla in ni se več upal nanj ozreti.

Rohrmann je nato odšel.

In ko je odšel, se je pojavila s Salerju želja, ki je do tistega časa še ni poznal in ki je ni še nikdar občutil v svojem srcu. Zahrepenel je, da ga ne bi bilo na tem mestu, kjer ga opazuje Rohrmann, da se ne bi nahajal med temi ljudmi, ki se mu rogajo in se iz njega norčujejo, da bi bil sam, čisto sam, neodvisen, prost, svoboden . . . Te misli, ki so se mu pojavile bog ve od kod, so mu ugajale in njegovemu srcu so bile tako prijetne in drage, da bi se bil razjokal, če bi zopet zginile. —

Ko se je približal večer in se je delo končalo, je stopil k Salerju njegov tovariš Klemenc, ki je tudi delal v Rohrmannovi tovarni.

»Herkul, danes te je Rohrmann grdo gledal.«

»Njegove misli niso bile lepe.«

»Kaj hočeš; on je gospodar, mi smo hlapci, on gode, mi plešemo.«

Šla sta skupaj večerjat v gostilno, po večerji pa je šel Saler kmalu počivat; toda zaspati ni dolgo mogel. Šele pozno v noč je zatisnil oči.

Ko se je zbudil, je bil že velik dan in na ulici je sijalo jutranje solnce. Skočil je iz postelje in pogledal na uro. »Danes bom zamudil,« se je prestrašil in se hitel oblačiti. Ko je prišel v tovarno, so bili že vsi pri delu.

*

To se je zgodilo v soboto, tisti dan, ko je Rohrmann pritrgal Salerju plačo za pol dneva.

»V sredo ste zamudili, zato vam za ta čas ne morem plačati.« »Ta čas« je Rohrmann računal za pol dneva. »Če vam ni prav, si lahko poiščete drugo službo. Jaz nisem na vas navezam.«

V Salerju je vskipela njegova mirna narava, toda premagal se je in krivico potrpežljivo prenesel; zakaj njegov cilj je bil jasen.

»Ne potrebujem vašega denarja, če tudi sem ga krvavo zaslužil. Jaz nisem vaš hlapec, jaz sem svoboden.«

Pustil je denar na mizi in zbežal iz pisarne. Tiho hrepenenje, ki ga je gojil v svojem srcu, je vsplamtelo kakor plamen Svoboda, svoboda!

Srce je kričalo, usta pa so molčale in molče se je napotil na pot. Na ulici je srečal znanca, nasproti mu je prišel prijatelj, brat po trpljenju, ki ga je čudno pogledal.

»Kam, Saler?«

»Grem.«

»Kam greš? Govori jasnej!«

»Svobode iskat.«

Prijatelj se je začudil.

»A, si ti tudi zahrepenel? Do svidenja.«

In šel je svojo pot.

Petru Salerju pa je bilo jasno v duši. Videl jo je pred seboj, svetlo in vablivo svobodo, in njegovo hrepenenje je bilo tisto uro veliko ... Pospešil je korake, da bi jo brž desegel in objel, da bi se z njo združil na vekomaj. — Pred njim se je zalesketala reka v luninem svitu; kakor srebrn pas se je vlekla po ravnini in njeni valovi krošpetali vabljive besede: »Tukaj je, tukaj je ona, po kateri krepeniš; mi ti bomo dali, kar si želi tvoje srce, in oprostili te bomo vsega, vsega ...«

Reka je zašumela in val je pljusnil ob val. Nič glasu, nič stoka, nič vzdaha; reka pa je šumela kakor poprej in se vila po ravnini v mesčenem svitu kakor srebrn pas. Zapihal je hladem veter.

Petra Salerja ni nikdo več videl in tudi nikdo ni vprašal po njem.

A. B.

NARODNI MOTIVI.

I.

Zašumelo v pesmi je prešerni
zlato žito v njivi,
zahotela v noči temni, neizmerni
duša si je k devi ljubeznivi.
Oj, pozdravljena mi v sanjah vsa,
poljana,
okencem od ljubice pobožne —
Postelja je njena že postлана?...
Ustnice me čakajo nje rožne?...
Trikrat bom na okence pozvonil,
zlata ljubica bo gori vstala,
tožno bo se nagelj rdeči sklonil,
a devojka bo ga meni dala.
Pa bo vprašal zjutraj skrbni očka:
»Janez, dej mi, dej mi,
kje si snoči bil, povej mi«...
Do devetih, očka, s fanti,
sem prepeval, v krčmi pil,
po devetih bolno glavo
si med rosno travo
sem hladil...

II.

Črez polje sem: Juhej, juhej,
a v polje pesem žalostna
iz grudi se devojki je
iztrgala ...
»Ah, vene, vene nageljček
in tiho se suši,
ni padla nanjga slanica,
a on mēdlī, bledī.
I jaz medlim, i jaz bledim
ko v polji rožica,
ki sklonila je glavico,
ubožica ...
Še zveni, zveni, zelen ti
mi rožmarin,
ko tebe gledam, duša mi
je polna bolečin ...«
Črez polje sem: Juhej, juhej,
oj, olje to šentjanžvevo
ozdravi slednjo bol srca
še tak strašno, še tak hudo ...

OGENJ.

Hišnega gospodarja Ilka je prišla v vas. Bilo je že nekoliko mračno, tako ravno prijetna urica za klepetanje. Deklice so si izbrale tudi prav primerem in prikupljiv kotichek pod papanovo veliko risalno mizo, ki je segla od okna do okna. Tesno so se stiskale na kup ter so čepele tu doli in zdelo se jim je, da ni nikjer na svetu lepšega prostorčka, kot baš pod papanovo risalno mizo. A Bog znaj, kake svet pretresujoče probleme so tu izuhtale in kake globokoumne filozofije so razvijale!

Tako so čepele že precej dolgo pod mizo, ko se ena od njih slučajno ugleda proti oknu. Ali kaj pa je to bilo! Gosti, črni oblaki dima so se podili mimo; na ulici so počeli ljudje glasno klicati in kričati.

Strahoma so se vsule dekllice izpod mize ter so planile proti oknu. Ilka je kar zbežala brez slovesa, da si išče pomoči pri svojih stariših pred grozečo, še nepoznano nesrečo.

Tudi domače tri dekllice niso strpele več v sobi. Hitele so ven v kuhinjo k mami. Stala je še čisto brezbrizno brez najmanjšega suma pri kuhinjski mizi ter je sekljala meso za papanovo večerjo. V tem hipu je pa pritekkel po hodniku tudi že papa čisto osopel, kričaje: »Gori! Kramarjevi hlevi gorijo!« Kramar je bil njihov sosed, njegovi hlevi so stali tik hiše, kjer so prebivali; le čisto ozka uličica je tekla vmes.

Zdaj so se začuli glasovi tudi na dvorišču. Hreščeče in obupno so kričali: »Ogenj ogenj!«

Nož je padel na tla, meso je obležalo nedotaknjena na deski; dekla je pozabila kuriti. Vse je tiščalo v shrambo, koje okno je gledalo naravnost na uličico.

Okno je bilo širem odprto. Veter je bil nanosil v shrambo dušečega, žgočega dima. Vse ostrešje sosedovih hlevov je gorelo s svitlim, plapolajočim plamenom.

Kaj se je godilo v poslednjih petih minutah, se ne da popisati. Strahoma je vse drvelo in tekalo semtertja. Nihče se ni zmenil za otroke; stali se preplašeni in boječi po kotih ter so gledali strahoma in nemo to vrvenje. Pač niso mogli še prerazumeti nevarnosti, ki jim je žugala, toda vse pozorišče je bilo tako grozno, nemir in obup odraščениh tako v srce segajoč, da so morali vsaj slutiti, kaka grozodejna moč vlada sedaj nad njimi v obliki besnečega elementa.

Mama se je bila prijela z rokama za glavo in je tarnala na glas. Pa jo je papa oprijel ter jo vodil po sobi gori in doli, govoreč ji lepe, tolažilne besede. Naposled se je nekoliko polegel nemir in strah, začeli so zopet jasno premišljevat in razmotrivati. Urno so pospravili obleke in vrednostne stvari v kovčege, ki bi se hitro postavili na prosto, če bi počela goreti hiša. Vedno veselo in dobrovoljno teto Marijo so poslali na podstrešje

s par ljudmi, da bi tam nadzorovala branilno akcijo. I vode so spravili gori, da so polivali in oškrapali stranico, ki je bila obrnjena proti hlevom, da se ne bi suho drevje vnelo od vročine.

Otroke je dirigiral papa v shrambo pred okno. Tu naj pazijo, in ako bi se vnel okvir okna, naj takoj pokličejo. Tu so sedaj stali ter zrli v žuboreči plamen. Čisto blizu, pred njihovimi očmi so stali goreči šperovci. Prasketalo in pokalo je in iskrilo se v eno mer. Ker se je bilo med tem popolnoma znočilo, bil je plapolajoči ogenj še veliko groznejši.

Zdaj pa zdaj je smuknilo eno od otrok v sobo, da pogleda čez okno na cesto. Tajinstveno mračna je bila in strašna, samo od grozovite bakljade požara razsvetljena. Polno ljudi se je gnetlo tu, glava pri glavi, eni so pomagali, rešili, begali, drugi so stali nepremično zroč ta krasno — grozni prizor. Par tucatov pridnih rok se je oprijelo brizgalnice in je delalo brez pokoja in prestanka. Visoko gori je letel pramen vode ter je padel sikajoč v ogenj. Rudeči odsev plamena je razsvetlil od napora zmejene obraze. — Ženske so tekale mimo, noseč svoje uborno, v culo zavezano imetje. Toda čez vse to kričanje, ropotanje, klicanje se je glasilo pokajne in prasketanje podivjanega elementa.

Vendar se je konečno zmanjšal ogenj. Ostrešje je bilo skoro dogorelo, ogorki so se zrušili na kup; čim dalj, tem manjši so bili gladni plameni. Nasičeni so legli k počitku. Tako se je razlil tudi mir nad razburjena srca.

Mimica je bila na zofi mirno zaspala, le Pavla in Lina ste še vedno stražili vestno na svoji postaji. Toda ko so se znižali plameni, je postajalo v shrambi strahovito temno in polno grozote; zato ste se vrnili i oni dve v sobo, kjer je visela mirnoljubno goreča lampa s stropa, kakor če se pod milim nebom ne bi bilo nič zgodilo.

Tudi teta Marija je prišla zdaj, ko ni bilo več nevarnosti, izpod strehe, vesela in smejoča, kot bi se šlo za dobro šalo. In zdaj se je domislila i dekla ter je prinesla zakasnelo, v hitrici pripravljeno večerjo. Toda po ravnokar prebitem strahu in grozi ni nikomur prav dišalo. Urno so spravili potem deco v postelji in globoki nebeški otroški sen je legel na njihove trudne oči.

Komaj so otroci drugo jutro vstali, že so hiteli v shrambo, da si ogledajo pozorišče včerajšnjega požara ob belem dnevu. Okno je bilo še vedno odprto, in glej, na križu okna je visel kos govedine, ki ga je bila mama tu sem obesila, da se ohrani sveža. V včerajšnjem dirindaju se seveda ni nihče zmezil za — njo. Čisto črna, okajena je bila sedaj in vsušena, komaj je bilo spoznati, da je meso. Pri tej priči je izpuhtelo vse zanimanje za pogorelo ostrešje; tri pare začudenih otroških oči je strmelo v to čudno, očrnelo stvar; kojo je papa smeje staknil z okna. Prav čisto črno okajena je bila, in iz nje bi imela biti vendar današnja juha!

ŽOGA V BAZARU...

Mika ima v eni prodajalnici na Ilici lepo, pisano žogo. Žoga je večja, kakor njena glava in je rdeča in modra in zelena, sploh prelepo pisana.

Mika ima po različnih zagrebških prodajalnicah mnogo krasnih in mikavnih rečij. V eni trgovini sedi njena punčka, velika kakor šestleten otrok v svileni rozžasti obleki, v drugem izložbenem oknu pa so tiste fine, tenke japonske šalice, iz katerih bo pila Mika čaj, kadar ji bodo lasje tako zrasli, da bo imela frizuro vrh temena, kakor gospé. Pravzaprav je cela Ilica Mikina, vse prodajalnice z vsemi rečmi, ki jih imajo razpostavljene v svojih visokih, zvečer tako razkošno razsvetljenih izložbenih oknih: vse punčke, vsi bonboni, čeveljčki, kapice, dežniki in ure in postelje in slike in vse.

Najbolj njena pa je žoga, tista velika, pisana žoga v bazaru. Kadarkoli gremo na sprehod in od ktere koli strani se vračamo, vedno gre pogledat »svojo« žogo, pa naj bo še tako s pota.

Enkrat so posadili rjavega medveda na žogo in Miki se je zdelo to prav kratkočasno. Drugič je čepela majhna zelena žaba vrh žoge in Mika se je od srca smejala.

Celo zimo je bila Mikina žoga na najlepšem mestu v izložbenem oknu. Vse okrog nje se je spreminjalo, punčke so bile vsak teden druge, zdaj velike, zdaj majhne, automobili so zamenjali štedilnike, za njimi so prišli vojaki, potem zrakoplovi in ladje. Le žoga, velika, lepa, žoga je ostala v sredini, kakor spomenik sred trga.

Enkrat je zopet prišla Mika, kakor vsak dan, pozdravit svojo žogo — a glej nič več ni bilo žoge. Bela, neumna ovčica je stala na njenem mestu in je bedasto zijala v Miko.

»Kje je moja žoga?!« je zavpila Mika in obraz se ji je nakremžil v jok.

»Glej, ovčica je mesto žoge, ovčica je še lepša,« sem jo tolažila jaz.

»Ovčica je grda, nečem ovčico, žogo hočem!« je zacepetala Mika trmasto.

Vlada, ki je bila danes jezna na Miko, ker ji je popackala neko risarijo, se je zlobno in škodoželjno zasmejala: »Žogo so prodali! taj ni bila tvoja!«

»Moja je bila!« se je jokala Mika.

»Kaj bi bila tvoja, kaj si jo imela v rokah?!« se je posmehovala neusmiljeno Vlada.

»Nisem jo imela v rokah, a moja je bila vseeno! Moja, moja! Jaz sem jo imela rada!« je goreče pojasnjevala Mika.

»Ni bila tvoja!« jo je draždila Vlada.

»Baš je bila moja, ko sem jo imela tako rada!« je vzdihovala Mika. »A ti si grda, fuj!« se je zgrozila nad sestro. »Čisto resnično si grda, ko mi ne privoščiš moje žoge!«

Z vročimi solzami se je zatekla k meni: »Kaj ne, mama, da je bila žoga moja? ... Dolgo, je bila moja kaj ne? Saj sem jo vsak dan pogledala. . . . In prav resnično, kaj ne, da so grdi ljudje, ki so jo vzeli proč!«

Jokajoč je šla domov.

»Kakšna je Mika, vse je njeno!« se je vzgledovala Vlada. »Žoga je njena in punčke in cela Ilica! Nazadnje bo rekla, da je še Tuškanec njen in Sava in cel Zagreb!«

»Da je Tuškanec moj, pa je!« se je zglasila Mika. »Kaj ga nimam rada, kaj se ne grem sprehajati tja z mamom vsak dan, — a?! . . . Ti pa si danes grda in neumna prav zaresnično! Na-a!« In Mika, ljudje božji, je odprla usta na strežaj in je pokazala Vladi jezik tako na dolgo, kakor se je le dalo.

Grdo je bilo to sicer zelo ali nisem se mogla jeziti.

Spomnila sem se na svojega očeta in na tiste dni pred njegovo smrtjo.

Na stara leta je dobil jetiko. Pisal je večkrat, da ima nadoho ali kateri stari človek nima nadohe! Prav nič ni skrbelo nobenega nas otrok. In potem smo naenkrat dobili pismo, da leži in da ni nadoha, ampak jetika . . .

Šla sem ga obiskat. Postaral se je jako zadnja leta. Suh in bled je ležal na postelji. Vedel je, da ne bo dolgo.

»Ne bom težko umrl,« je dejal, »malo dobrega sem imel na svetu.«

Vendar so bile njegove oči še vedno živahne in če ga ni mučil kašelj, je bil vesel, zgovoren in celo dovtipen. Sedela sem poleg njegove postelje in par trenutkov sem popolnoma pozabila, da je bolan na smrt. Šalil se je in smejal in njegove opazke so bile še vedno tako zabavne in duhovite, kakor prej, ko je bil še čil in zdrav.

Potem sva govorila o Dalmaciji. Rekla sem, da bi gotovo ozdravel, če bi šel za par tednov v Dalmacijo, prav doli na jug, v Dubrovnik ali pa v Kotar. Nasmehnil se je žalostno: »Prepozno, draga moja! Vidiš, pomlad me jemlje!« je rekel in pokazal skozi okno na zeleno polje, posuto s prvim, pisanim, pomladanskim cvetjem.

Vendar sva se čedalje bolj zatopila v najin pogovor o Dalmaciji. V svoji mladosti je preživel tam več mesecev. Oči so se mu iskrile, ko sem pripovedovala o napredku Dalmacije, o krasnem morju, o toplem solncu, o onih visokih gorah, ki se sive in gole visoko vzdigajo nad vrtovi in vinogradi obmorskih vasij in mest.

»Vseeno bi rad še enkrat videl morje,« je vzdihnil. »Vozil bi se po morju od Trsta prav do Kotora. Kotorsko boko imam rad, veš, tiste visoke, strme pečine nad mirnim, modrim zalivom.

Dubrovnik s svojimi palmami in svojimi razkošnimi vrtovi se mi zdi nekako umeten, sfriziran, bi rekel. Kotor pa je tak — cela boka — veš tisti krasni, tihi, prostorni zaliv, to je tako, kakor je ustvaril Bog. Tako je bilo, ko še ni bilo ljudi tam in tako bo, ko jih ne bo več. Tja pojdem. Na solncu bom ležal cel dan, na pesku prav tik morja in črno dalmatinsko vino bom pil, ki teče tako gosto v kozarec, kakor olje.«

Nasmehnil se je, pozabil je, da je bolan in tudi jaz sem pozabila pokaj sem prišla domov: da sem prišla, da ga še enkrat vidim, predno umrje ...

Daleč je odstopila smrt, bolezen je prenehala, skrbi so utihnile in midva z očetom sva se vesela vozila po modrem in solnčnem adrijanskem morju. Izgnilo je siromašno kranjsko polje izpred okenj in oljke so se nagibale čez vrtove, ciprese so šumele ob kamniti poti. Kakor dva otroka sva bila, ki se pogovarjata o deveti deželi.

In so se odprla vrata in mati je vstopila. Vrgla je pogled na najne brezskrbne in smehljajoče obraze in slišala je, da se meniva o Dalmaciji ...

»Na smrt misli!« je rekla mojemu očetu čemerno. »Že je odprt grob, on pa se meni o morju in o dalmatinskem vinu! ... Nič vaju ni strah greha!«

Soba je potemnela, prebudila sva se in zdrznila. Oče je zakašljaj, dolgo je lovil dah. Mati je popravila lučko pred sveto sliko v kotu in je odšla ven. Truden in zmučen, na smrt blede je zdrknil oče nazaj v blazine.

»Saj vem,« je zašepetal. »Saj vem, da bom umrl. Saj nisem tako neumen, da ne bi vedel, kaj mi je. Ampak kaj pripovedujem to stokrat človeku!«

Molčal je dolgo, potem je zopet zašepetal: »Veš, ona tega ne razume ... Zastonj! ... Ampak, glej, malo sva bila pa vendar — le v Dalmaciji, danes ...«

In lahen, prelep smeh mu je spreletel obličje, ko me je pogledal s svojimi oj, že tako trudnimi in še vedno veselimi očmi. Čez par dnij je umrl ...

IVAN WASTL:

V ZIMI.

Mladi drvar Peter Narovnik je delal v gozdu in podiral drevje. Bil je nezakonski sin deklice France Narovnik, pa je bil že od svojega osmega leta brez matere. V svojih mladih letih je služil za pastirja, pozneje pa ko je odrasel in postal močnejši, za hlapca. Pred šestimi leti je služil pri Rogozniku in tam je služila za malo deklo, brhka, dvajsetletna Lona, sirota kakor on. Zadnjo jesen, ko sta služila tam sta se

vzela in ljudje so se zelo čudili, kaj da je občina dovolila zakon! »Kaj boš,« so se jezili kmetje. »Kup beračev imamo več na svojih ramah. Kaj to, da sta oba pridna, ko pa nimata nič.« Takoj po poroki je šel Peter k kmetu Matevžu, oderuhu in skopuhu prve vrste in ga prosil, da bi mu dal toliko sveta, da bi si na njem postavil bajto, ki bi bila njegova lastnina, do njega smrti, potem pa pripade Matevžu nazaj. Rad je dal kmet zahtevano veseleč se dobre kupčije. Preden je minilo pol leta, je že stala zgotovljena mahjna iz sirovih hlodov zbita koč, konec Matevževega pašnika. Tako sta si postavila Lona in Peter svoj dom. On je dobil delo v gozdovih grofa T..., ona je pa poleti delala kmetom na polju, pozimi pa predla. In tako se je živel, borno in skromno sicer, po kajževski navadi pa srečno in veselo, kakor ne v vsaki bogati kmetijski hiši.

To je bilo šesto leto po poroki, ali pa sedmo zimo. Peter je hodil drvarit s par drugimi sotrpini gori v Mecesnovec.

Vsako nedeljo popoledne so odrinili s polnimi cekarji živeža v planino in se vrnilo šele v soboto zvečer nazaj v dolino.

Sredi tedna je bilo. Snežena odeja je pokrivala goro in dolino. Večer se je delal in po vrhu se je jel sneg trditi. Peter in še štirje drugi drvarji so kidali v planini riže.¹⁾ Na vrhu riž je bil nakopičen velik kup zmrzlih bukovih in mecesnovih hlodov. Peter in še trije drugi drvajci so stali ob kupu z lopatami in krampi v rokah. V svoji neprevidnosti je Peter zlezal na kup. Pa na zmrzlem in ledenem lesu mu spodrsne in on, da bi se obdržal na kupu, vtakne lopato v špranjo med dva hloda in si tako zruši nekaj hlodov nase. Bolesten krik so zagnali vsi trije drvarji, tako, da je ves prestrašen priletel sem od bajte še četrti drvar. Ubogi Peter ni utegnil niti zaklicati na pomoč, že so se skotalili hlodi čez njega in zdrčali daleč po rizah v globel. Peter pa je obležal z razbito glavo in zmeškanim truplom ob kupu.

Obstopili so delavci mrtvo truplo in tarnali in vpili na pomoč.

V glinastem piskrcu so prinesli blagoslovljene vode iz koč in poškopili mrliča.

Položili so na tla velik koc in zavili mrtvega tovariša vanj. Potem vse skupaj položili na plastu stelje. Bajnant in še dva druga drvarja so prijeli za veje in potegnili, Anže je hodil zadaj in nosil klobuke vseh štirih. Privlekli so do roba, odkoder pelje globoka drča v dolino. Tam so vrgli čez Petrovo truplo vrv in tako pritrtili k stelji. Vsi štirje so se vsedli na plastu k mrtvemu sobratu in Bajnant je izpodmaknil noge iz snega. Po bliskovo je švignila plastu po drči in preden so prišli vozači

¹⁾ Riže so iz neobtesanega lesa zbit žleb, po katerih se spušča les v dolino, ali do pristopnih krajev.

prav k sapi so se nahajali v temnem smrekovem gozdu. Nevajen človek bi se desetkrat pobil pri taki vožnji, a naši planinski ljudje so navajeni.

Ostali so pod zelenimi vejami košatih, starih dreves.

Prišli so iz gozda, do Matevževega pašnika. Dolge sence so se vlekle čez belo-odeti pašnik. Na onem koncu pašnika se je videla bajta, dom Petrov.

Za gozdom je čepela in mesec jo je obseval z vso svojo svetlobo. V nji in okrog nje je bilo vse svečano mirno, mrzla moč je dihala in utripala v medlih mesečnih žarkih. Ob tem pogledu se je zdrznil rusasti Bajnant. Pomislil je kako se bo na mah vse predrugačilo v koči in okrog nje, ko bodo, sedaj tihi kočini prebivalci zagledali ubitega. Naenkrat je začutil na ramah veliko težo. Bližje bajte so prihajali, težje je nosil Bajnant, drugi menda pa ravno tako, ker vsi so molčali in sopihali. Petdeset korakov pred bajto je stala smreka in pod njo je bilo kopno. Položili so nosli na tla in potem so obstali. Vedeli so kakšna naloga jih čaka, toda bali so se je vsi. Pa tudi zdaj se je ojunčil prvi Bajnant.

»Kdo bo poklical Petrove,« vprašal je četvorico.

Branili so se vsi in sam je moral stopiti do vrat in potrkati s pestjo po vratih.

»Kdo je,« se je odzval v sobi zaspan glas Petrove žene.

»Mi s planine smo, vseh pet.«

V veži so se začeli mehki koraki in kmalu potem so se odprla vrata; postava Petrove Lone se je prikazala na pragu.

»Kaj pa, da ste že nocoj tukaj, ali se ni zgodilo kaj.« V njenih besedah je bil skrit strah, to je čutil Bajnant. In nerodno je rekel: »Petra smo prinesli.«

In zajokala je Lona na glas.

II.

V sobi je dišalo po utrlih svečah, po raznih kadilih, vladal je pa mrliški duh.

Sredi izbe so stale pare, dva venca iz zelene hojevine sta bila položena ob vznožju. Nad vzglavjem je viselo polno svetlih podob. S polodprtimi očmi so gledali svetniki in svetnice na mrtvaški oder. Za zeleno pečjo so sedeli drvarji in molče pogledavali drug drugega. Na klopi ob steni pa je čepela Lona in držala na rokah dojenčka. Pri vratih je stal kmet Matevž in gledal ravnodušno sedaj v pare, sedaj v tla.

Zdaj se obrne proti Loni in z hinavsko ponižnin glasom jame govoriti:

»Kaj vam bom dopovedoval, saj sami veste kako sva imela s Petrom narejeno; do moje smrti, potem pripade meni.«

Vsi molčijo le Lona vzdihne.

Matevž je skrivoma švignil z očesi po vdovi in z lokavim nasmehom na suhih ustnicah nadaljeval:

»Tako torej, zdaj je bajta moja in jaz lahko vzanem druge v bajto.«

»Kam pa bom jaz z otroci,« vzdihne Lona. Toda Matevž je bil skopuh in njegovo srce je bilo že davno navajeno in gluho za enake vzdihne.

»Saj ne gonim ravno zdaj, bomo pa na mesece naredili, če bom videl, da bo kaj poštenja.«

Šel je iz hiše in postal nekoliko pred pragom, ter ogledoval stene in streho. Lona je stopila za njim v vežo in ga mislila vprašati nečesa.

»Moja Lonka, lahko ostaneš v bajti dokler hočeš samo pametna moraš biti,« je rekel brez ovinkov; »moja moraš biti nekoliko. Že od nekdaj si mi všeč. Kar poljubi me, pa plačaš z enim samim poljubom stanarino do Jurjevega.«

»Proč od mene!« krikne Lona in odskoči. »Doma imate ženo, pri meni pa leži mož na parah in vas ni strah govoriti take reči!«

Zbežala je nazaj v hišo, pokleknila ob odru in obupen jok se ji je izvil iz prsi. Strah jo je bilo prihodnosti . . .

III.

Zgodnjo jutro je bilo, ko je stala pred velikim poslopjem grofa T. petorica ljudi; Bajnant in njegovi tovariši in pa Lona. Tisti dan so namreč izplačevali grofovi uradniki, kar so imeli delavci tam zaslužen. Lona je imela dobiti še nekaj denarja po Petru, pa še zaradi nečesa drugega je šla danes sama po denar. Bajnant in vsi drugi so ji po vrsti prigovarjali naj gre z njimi.

»Pojdi z nami in povej gospodu, kako je, morda se te usmili. Znabiti je še grofica doma, tedaj bo še bolje. Kdor prosi, ta nosi.«

In Lona je šla. Velika grajska vrata so se odprla. Šli so po vrsti v urad. Lona je šla najzadnja. Začudil se je debeli gospod blagajnik in pisar je prenehal s pisanjem.

»Aha, vi ste Petrova, no Peter ima še nekaj tukaj.« Naštel ji je na mizo desetak in še petkron in se obrnil vstran. Pobrala je denar in obstala na mestu. Blagajniku se je menda zdelo, kaj še hoče, pa se je obregnil:

»Ste že pobrali ne, kaj še čakate?«

Ona se je opogumila: »Prosim vas gospod! Jaz bom kar povedala. Moj mož je storil smrt za grofa, ko je delal za njega. Pustil je mene in otroke v bedi sredi zime. Prosim vas dajte mi kaj malega podpore.«

Gospod blagajnik se je začudil tem odločnim in resnim besedam in pisar nič manj.

»Vi žena«, govoril ji je z uradniškim obrazom. »Vi ste meni povedali kar naravnost, bom pa jaz tudi. Vaš mož se je ubil v svoji neprevidnosti, grof nima nič zraven. Kar je zaslužil to mu grof da, to sem vam izpačal. Sploh vam jaz ne smem dati krone več kakor vam gre. Grof hoče imeli vse v računu in če je krona vržena kam po nepotrebnem, tedaj vsem Bog na strani stoj! Pojdite.«

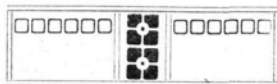
In trdo se je vsedel na sedež. Lona ni obupala. Zmislila se je na grofico. Upala si je vprašati gospoda po grofici. Debeluh se je razjezil in odskočil s stola.

»Kaj strašiš še dalje tukaj sitnarica babja, grofica bo nate čakala in vstregala kmetskemu smetju. Pojdi že enkrat baba.«

Odpravila je pri grofih. Sicer je dobro vedela, da bi jo bodisi grof ali grofica na tak način ne odpravili, pa kaj si hoče ko ne more do njih. Neveden človek je revež pri gospodi. Pred vratmi so jo čakali drvarji. »Ali ti je veliko dal gospod,« prasal je eden ki še ni tako poznal gospoda.

»Nič ni dal,« tožila je Lona, še razjezil se je nad menoj.

»Vrag je vrag, gospoda pa gospoda,« dejal je Bajnant in odšli so iz dvorišča.

GNJEVOŠ:

PROTI KONCU.

Doktor Bor je sedel pri pisalni mizi. Mrak se je kradel skozi polzastrito okno počasi in natihoma v sobo. Vsepovsod je bilo tiho in mirno kakor v grobu. Boru je bilo zelo dolgčas. Tupatam se je naslonil vznak in zaprl oči, potem je vstal, si prižgal cigareto, premeril parkrat sobo in zopet sedel. V sobi je postajalo bolj in bolj temno. Doktor Bor je prižgal luč in začel brskati po miznici: stara pisma, razglednice, fotografije. Počasi in flegmatično je pregledoval vse te drobnarije in si vzbujal spomine.

»E, takrat je bilo vse lepše,« je pomislil in si podprl glavo z desnico. »No, da, kadar gre človeku že novzdol si želi, da bi komaj začel.«

Zavzdihnil je tako težko in globoko, da bi skoro upihnil luč in začel brskati dalje. Tam v kotu miznice je zagledal malo knjižico. Vzel jo je, odprl in se nasmehnil.

»Ah, kako smo bili sentimentalni! Dnevniko smo pisali in sanjali o ljubezni, o lepi, sveti... in o gradovih, o življenju, kakršno žive le junaki indijskih bajk. Ampak — no, lepo je pa bilo vseeno.«

Odprl je dnevnik in listal. Tuptam je prebral kak odstavek in vedno bolj mehko mu je postajalo v duši.

Zakaj so te videle moje oči? Zakaj sem te videl, ti lilija krasna, da hrepenim po tebi, da umira moja plakajoča duša v brezupnem koprnenju? Mara! —

— Vrnil sem se iz gledišča. Ne vem, kaj se je igralo, le to vem, da sem videl tam njo, veselo in razposajeno, vso belo in čisto in da hite vse moje želje k njej. —

— Narava umira. Počasi se odeva v hladno, belo odejo in z mrzlimi biseri je posuta ravan. Ah, da, umira, — a moja duša vstaja k življenju! Kako lepo je pač živeti sredi smrti! —

Zaprli je knjižico in se nasmehnil.
»Ha-ha-ha! Kaka sentimentalnost!«

Zamahnil je s tolsto roko in z drugo si je pogladil plešasto glavo.

»Sentimentalno je bilo — pa —«

»Papa, pojdi k večerji,« je prišla v sobo žena.

»Ti, Mara, poglej, kako je bilo nekdanj!«

Ponudil ji je svoj stari dnevnik, a komaj je nekoliko pogledala vanj, ga je vrgla na mizo.

»Ne bodi na tako otročji!«

Zavzdihnila je, da so se dvignile vele, izžete prsi in posesila je oči kakor otrok.

On je vstal in se sklonil k njej, da bi jo poljubil.

»I, kaj ti pa je danes? Neumnosti uganjaš in ne vidiš, da gre že obema proti koncu!«

»Protij koncu, protij koncu,« je ponovil polglasno in počasi odšel za ženo k večerji...

MATKOVIČ:

SPOMIN.

I.

Rahlo se je čolnič zibal
po tajinstvenem jezeru;
veter veje je vpogibal
lahno v čarobnem večeru.

Tiha pesem je zvenela
v tajnostni večer iz čolna,
dva prijatelja sta pela
milotožnih čuvstev polna.

Jedna duša dve telesi
kakor brata se ljubeča
pela sta v objemu: »Kje si
ljubjena, lažnjive sreča?«

II.

In skrivnostno vodna vila
iz valov je mokrih vstala
z njima vred je v noč tožila:
»Davno sva jo pokopala.

Da se ljubiva kot brata
zvesto — tožna in vesela —
vse je, kar od nje imava
in kar bodeva imela.«

JANKO:

SILHUETA.

To je bilo na progi med Spodnjim Dravogradom in Slovenjim Gradcem.

Dasi je bil vagon prostoren, ni bilo razen mene žive duše v njem. Sam sem slonel ob oknu in se dolgočasil, dokler ni prišel sprevodnik in sedel poleg mene; očitvidno se je dolgočasil tudi on.

„Želite mogoče, da prižgem svetilko?“

„Ne, hvala! Ni treba! Pet je komaj in svetlo je še.“

„Nič ne de. Saj gre na tuje stroške, na državne stroške“

Vstal je in odprl svetilko — prvo, drugo, tretjo — vse tri, kolikor jih je bilo v vagonu. Ko so bile odprte in pripravljene vse, je zapalil vžigalico in jih prižgal. Tri svetilke z eno samo vžigalico!

Jaz sem se začudil. „Ali nažigate vedno tako?“

„Tako varčno, hočete reči? Seveda! Kajti“ — stopil je tik pred mene in se mi prekanjeno nasmejal — „kajti vžigalice so — m o j a lastnina! . . .“

Potem je zopet sédel in si zvil cigareto. „Od sile slab tabak! In še drag povrhu! . . . A Vi — oprostite! — katere cigarete se Vam zdijo najfinejše?“

„Najfinejše? Veste, jaz — ne kadim.“

„Aa . . . tako . . . Meni se vidi, da smo blizu postaje. Oprostite! . . .“

Odšel je iz vagona, jaz pa sem legel na klop in odložil ščipalnik; to je namreč jako koristno in priporočljivo, kadar se hoče človek neovirano in brez škode nasmejati.

SPOMINI.

Kogar je Bog še nerojenega ljubil je dovolil, da se je rodil v vasi, ki leži visoko med hribi, tuja svetu in kulturi. Petje škrjančka pod nebom, čudno in hitro kričanje vrabcev po stehah in v grmovju so koncerti, veselo kmetско ženitovanje so veselice velikih mest. Kadar so fantje dobre volje in se jim do srca in grla zasmili gostilna samotno stoječa in prazna, jo obišejo in si nabere še bolj židane volje. Potem pa zapoje v ta tihi mir in pesem veselja, prekipevajoče brezkrbnosti se razleže v noč in hiti pod okna ljubic... Tako lepa in poskoka polna je ta pesem fontov, da bi ne dal zanjo šuma in truška godb v velikomestnih. Ne dal bi te pesmi, tega svobodnega vriskanja skozi noč za pol sveta, oh, tako lahka je ta pesem, tako živo in poskočno je to vriskanje, prav tja do neba seže, da zvezde včasih pomežiknejo v radosti in se svetloba meseca še močneje in silneje razlije po hribu čež dolino.

Ko bi se ljubi Bog v pravem času spomnil in mi rekel: »Naprosto ti je. Hočeš živeti tu med petjem čiste radosti in pravega veselja, hočeš, iti med svet, kjer izza vsakega vogla gleda skrb in žalost. Pomisli in povej!«

Tako naj bi rekel Bog in prav nič, tudi hip bi ne pomislil. Padel bi hvaležno na kolena, zaupno bi pogledal temu dobremu Bogu v oči in rekel v zelo veliki ponižnosti: »Zahvaljen o Bog, ker si mi rekel in dovolil, naj si i zberem življenje. Doma, tu, gospod, bi rad ostal. Kaj mi mar svet, kaj njega milijoni, ko bi pa moral pri vsaki minuti, pri vsakem hipu veselja prilepiti krinko na obraz in obrniti stran oči, da ne bi videl skrbi, ki preži tik mene, da me zgrabi naravnost za vrat in me potem stiska in mori... O Gospod, bodi zahvaljen iz srca hvaležnega!«

A kaj, ljubi Bog je pozabil in se ni domislil v pravem času, da bi me vprašal.

Učitelj moj je bil moder in pameten mož. Bral je nekdam in nekje rodoljubno in koristno pravilo vzgoje in sklenil je tako trdno, kakor do sedaj še noben kristjan:

»Res je, v dušo otroka se moram potopiti, da bom plaval v njej, spoznati moram njegov »jaz«, dušo in srce in razum moram poznati in odločiti, ale naj postane delavec na cesarski cesti, ali naj gre študirat, ali naj bo pastir. Skrbeti moram, da vzgojim nekaj teh malih, ki danes ne vedo, da so bodočnost in up naroda, v krepke in resne in uplivne in odločne in ... (znal je petdeset takih atributov na pamet) može, da bodo v trenutku, ko se narod spomni, da potrebuje novih vodnikov — mož je na mestu.«

Natančno je ta učitelj vse premislil, preudaril je tudi, da je pri nas pravzaprav velika revščina in v srce se mu je zasmilil narod. Jokal ni, a reskiral je delati zanj.

Pri vsaki uri, ob vsaki priliki — saj tako je bilo v onem pravilu — je zvesto in dobro pazil, da ne izgreši trenutka, ki bi mu pokazal nekaj osebnosti in zmožnosti enega teh malih. Kadar je bil sam in ga ni nihče videl, je takoj zapisal, kar je opazil, če je pa bila družba, takrat je to sveto in človeško delo storil, ko je bil zopet sam. Zakaj je tako delal, ne vem.

Takole spomladi pa je potegnil črto pod belješke in zapisal kot svoto: doma, na cesto, pastir, študirat... Kolikor je stanov na svetu, grešnih in dobrih, k vsakemu stanu jih je nekaj obsodil. Starišem pa je potem tudi natančno razložil, kaj naj bo sin. Nekateri so se jezili in rekli: »Nič vreden učitelj,« drugi pa so bili zadovoljni in še večkrat so mu poslali kako masleno malenkost. Bogatemu očetu je enkrat rekel in ga skušal prepričati: »Vaš sin bo dober samo na cesarski cesti... gramoz naj vozi in kamenje naj tolče... še za berača ni, ker ga je preveč sram. Govori tako malo, da se človek večkrat nehote jezi na babico in si misli: »Prav ona je kriva, da tako malo fant govori... preveč jezika mu je odrezala...«

Kar takole mu je povedal učitelj; seveda strašno in za večno se mu je zameril. Večkrat je pozneje rekel: »Nisem pomislil, da je načelnik krajnega šolskega sveta.« Kot opomba: občutiti je moral to krajnošolsko načelstvo zelo pogosto.

Tako se je zgodilo, da je učitelj sklenil in spoznal, da sem vreden, da grem v mesto se pripravljat za vzvišen poklic. Oče je bil vesel in zadovoljen. Če bi imel zlato verižico, debelo kakor je debela ona, na katero je privezan sosedov sultan in žep poln belih in rumenih denarjev, bi se postavil bahato razkrečen in zarožljah z eno roko z verižico, z drugo z denarjem in dejal: »Ja, mi, mi imamo nekaj in ponosni smo na to, kakor Ljubničanje na svoje lonce...« Oče pa ni imel ne verižice, tudi denarjev ni imel ponos mu je bil pa tako tuj, kakor slepcu lopota in beraču nova obleka. Prav zato je moral v svojem veselju in zadovoljnosti nekam skrbno — kakor se pač očetom spodobi — vprašati:

»Ja, to pa stane. Seveda lepo in častno bi bilo za me in za mater in za celo faro, a kako bom plačeval za njim. Malo se zasluži, drago pa je tako kakor takrat, ko je vsa živina poginila. razum ene krave na jugu in enega bika na severu.«

Učitelj je bil usmiljen in v svoji čednosti je poznal vse usmiljene ljudi cele dobre domovine. Čisto nič ni bil v zadregi in še malo ga ni skrbelo, takoj je potolažil očeta:

»O, to ni nič. S patrom Norbertom sem znan ta mu že preskrbi kaj, vsaj hrano... in zato bo hodil vsaki dan k njegovi maši ministrirat. V tistem samostatnu jih je zelo veliko in nekateri hodijo ministrirat, drugi pa pojo na koru. Drugega ne plačajo nič. In tudi moj prijatelj Bošte je v mestu, v neki tiskarni, upliven in usmiljen. On mu preskrbi, da bo vsaki večer

raznašal časopise po mestu . . . saj to nič ni. Pod suknjo jih dene in švigne mimo znancev, če ga je sram.«

Najprvo so premislili in zelo natančno pregledali dohodke, potem je povedal učitelj, koliko stroškov bo in glejte čudo prečudno: Pokazalo se je, da so bili dohodki za tri krone večji.

»To naj bo za raznoternosti,« je rekel učitelj, ki je bil nekdanj tudi blagajnik društva »za povzdigo kulture v splošnem« na ozemlju Slovencev.

Oče si je pa mislil: »To naj porabi za vožnjo o Božicu.«

Vse je bilo v redu, še nov klobuk mi je kupil oče in v jeseni je sestra vzela v umazan papir nerodno zavito obleko in je ponesla na kolodvor.

»Na, tu imaš groš, pa si kaj kupi,« je rekla. Roke mi pa ni stisnila, ker takrat kultura in izobrazba še ni bila tako splošna. Jaz pa tudi takrat še nisem vedel, kaka je navada in kakšne morajo biti besede. Le v srcu sem si mislil: »Bodi zdrava, pozdravi doma in piši včasih.«

Skočil sem v voz, se usedel in celo vožnjo se nisem premaknil. Nekam čudno mi je bilo pri srcu, bilo je kakor težka slutnja. Včasih sem pogledal skozi okno in se ustrašil, tako je vse: drevje in polja in vasi, travniki in gozdovi in gore hitelo s čudno naglico mimo okna. Kadar je vlak obstal, sem napeto poslušal in pazil, če morda slišim: »Ljubljana«. Takrat, je rekel učitelj, naj izstopim, prej, da se mi ni treba ganiti.

Ljubljana. Takrat še nisem vedel, da je to zelena in vesela oaza v deželi nadlog in bridkostij in nisem je pozdravil s spoštovanjem in ljubeznijo, kakor jo pozdravlja danes poldrugi milijon src. Prav nič nisem vedel, kaj nam je ona, zato sem bil tako malomarem, prav nič se ni zganilo v srcu.

Izstopil sem, šel za drugimi, ki so imeli srca polna spoštovanja in ljubezni, in prišel sem tako na veliko cesto. Obstal sem in se okoli oziral, zdelo se mi je, da sem zašel. Ljudij več, kakor pri nas o semnju, kočij in voz pa še nisem toliko videl. Ljudje so se veselo smejali, mimo mene je šel gospod čeden in visok in lepše je zvižgal, kakor godec v naši vasi. Drugi gospod je mrmral mimo krasno, pol stoletja staro melodijo. »... junaška kri«. Danes bi se spomnil na pravljico o postanku Vrbskega jezera . . .

Rahotov Janez, moj sosed doma, me je zagledal in stopil k meni ter rekel:

»Si prišel, pojdi, te peljem na stanovanje.« In šla sva, vse se je zgodilo brez nesreče in nepravilik, samo za potico, ki sem jo pozabil v vozu, mi je bilo žal teden dni.

Gospodinja me je prijazno sprejela, vse razložila in pokazala.

»Tu imaš prostor za knjige, tu boš spal, tam boš snažil črevlje, tam je . . .«

Pripovedovala je še mnogo in veliko.

Tretji dan zjutraj sem šel k patru Norbertu ministriat, isti dan zvečer pa sem že raznašal liste po hišah. Nobenega človeka nisem poznal, tudi nihče se zame ni zmenil in vendar me je bilo malo sram. Če učitelj ne bi rekel, da se mi ni treba sramovati, bi sam komaj iztaknil, da delam sramotno delo...

Tako je bilo vsaki dan, le ob nedeljah in praznikih nisem nosil časopisov, menda zato ne, da sem čutil nedeljo in praznik...

E. KORITNIK:

MAKSIMA,

Obloži nam mize, prijatelj krčmar,
vsi mladi in žejni prihajamo,
god svoje ljubezni obhajamo
in nič nam na svetu ni drugega mar!

Razgaljene grudi deviških cvetov
smejo se tako ljubeznivo nasproti —
in kar nam kljubuje in kar je napoti
odrinemo v družbo slabotnih duhov.

Le tisti je z nami, ki ljubi mladost
in njeno svobodno, božansko načelo —
ljubezen je prosta in prosto je delo
in gost je naš — večna, nesmrtna radost!

FRAN ALBRECHT:

OBUP,

Kakor blaznega oči
zre mi v dušo mrak noči,
od nekod vesel krohot:

»Kam si, kam si ti prodal
svoje duše ideal!
Slasti tisočerih zmot!

Kaj postavljaš na prestol
svoje duše jasnobol!
— Z grehom venčal si
mladost!

Sam si skrunil, razdejal,
kar si ljubil, veroval
— in resnica tvoja: Laž!

Zdaj s pogumom govoriš
v srcu pa ves plah drhtiš
— sin pobeljenih grobov!«

In tema, tema, tema — — —
Mrak se črni krohota
v duše blazni moj obup...

ZA GOSPODARJE IN GOSPODINJE

Naše ljudstvo živi zelo skromno in enostavno. Res je naša zemlja precej siromašna in malo plodovita, vendar ne bi bilo ravno treba, da je naš kmečki človek po leti in po zimi, v petek in svetek žgance in zelje in repo in fižol. Pri vsaki hiši in kajžici je dvorišče in kos zemlje. Umna gospodinja bo imela dvorišče polno kokošij a gospodar bo napravil vrt pri hiši, pa naj je zemlja tudi pusta in nerodovitna. Obdelaj zemljo in vsaka potna sraga bo stotero poplačana. Dobro urejen vrt hrani vso družino celo leto z zdravo in raznoliko hrano a blizu trgov in mest vrže na mesec lepe krajcarje. Tudi v mestu naj bi si vsak uredil vrt, ki ima le količkaj zemlje a na deželi ne bi smelo biti bajte brez lepega in sočnega vrta. Vrt naj bo obrnjen proti jugu in če je mogoče obranjen z gospodarskimi poslopji ali drevjem od severa. Pa del naj bo bolj senčnat, ker nektera zelenjava ne trpi prevelike solnčne žege.

Dobra, črna zemlja je najbolj pripravna za vrt, pa tudi druga. Slaba zemlja se da popraviti in prirediti za to svrhu. Če je zemlja peščena, navozi na njo ilovice in blata iz ceste, iz luž, mlak in jarkov ob cesti a na težko, žilavo ilovico treba peska, šuta, žaganja. Zemljo je treba vso dobro rigolati in prekopati. Izkopaj meter in pol širok in 60 centimetrov globok jarek, zemjo pa zvozi v kakšen kot k plotu. Potem začni kopati takoj zraven drugi jarek in meči zemljo v prvi, tako vse do kraja a v zadnji jarek zmeči zemljo iz prvega. Tako pride vsa zemlja iz vrha na dno a ona od zdolaj gori. Vse kamenje, drva in črepine treba lepo izmetati proč, zemljo pa mešaj med prekopavanjem z gnojem, žaganjem, pepelom itd.

Vrt je treba lepo razdeliti: po sredini potegni glavni pot po dolgem in počez, potem naredi pa še gredice, ki so lahko dolge po volji, nikakor pa naj ne bodo širje od eden in pol metra, tako da dosežemo od stezice z rokami lahko do sredine in ne moramo gaziti z nogami po obdelanem. Samo za kumare in buče morajo biti grede široke dva in pol metra, da se poganki lahko nemoteno razširijo na vse strani.

Že v jeseni je treba vrt pripraviti in pognojiti, da gnoj dobro segnija. Vsak gnoj je za vrt dober: od perutnine, od rogate živine ali pa mešan gnoj, samo stelja, ki še ni dobro segnila (slama ali listje) ni dobra za vrt. Pregonjiti se vrt ne more, bolj ko gnojiš, boljše je, potrebno je samo, da je gnoj res dober in zrel.

Eno in isto zelenjavo se ne sme gojiti vedno na istih gredinah. Na novo pognojeno grede treba posaditi zelje, salato, špinacio, kumaro, celer; drugo leto čebulo, korenje, repo, zgodnji

krompir in retkvice; tretje leto pa vse drugo, posebno grah in fižol.

Spretna gospodinja pridelala v enem letu na eni gredici po dve zelenjave, tretjo pa vseje za bodočo pomlad. Po grahu, špinaci in salati posadimo lahko kolerabico, zelje, repo, kumare.

Za seme treba jemati le sveže, zdravo in nepreležano seme. Kolikor bolj drobno je seme, tem bolj plitko ga posej in narobe. Najbolj drobno seme ne sme se gagrinjati z zemljo, nego se zemlja samo čez malo poseje ali pa se pričaka dežja, da ga zabije v zemljo.

Presaja se zelenjava po dežju na kak oblačen dan. Zemlja ne sme biti preveč mokra. Če ni deževnega vremena treba presajati pod večer po solnčnem zahodu in rastline dobro zaliti. Rastlinice morajo biti dovolj močne, z dobrimi koreninami, kar je slabo in zgrbljeno, se vrže proč. Sploh je treba vrt ob suši pridno zalivati in škropiti, zelenjava potrebuje mnogo vlage, spomladi se zaliva zjutraj pred solncem, po leti pa zvečer. Mlado zelenjad treba škropiti vsaki dan ali ne preveč. Tudi okopavati treba marljivo in pleti; težka zemlja potrebuje večkratnega okopavanja, kakor laglja. Če plevel preveč poraste in dozori v seme, je jako težko očistiti vrt te nadloge a zanemarjen vrt je slabo spričevalo gospodinji.

*

Po deželi ima precej padavičavih ali božjastnih ljudi. Nekteri lahkoverni in vražasti ljudje še zdaj mislijo, da je to božje prokletstvo ali kaj takega. Ali to je bolezen, ki ji je navadno dotičnik sam najmanj kriv. Otroci pijancev so radi božjastni, pa tudi od strahu pride božjast, posebno v mlajših letih. Če imate v hiši takega nesrečnega, pazite nanj in ne pustite, da hodi na mesta, ki so nevarna; ne jezite ga, ne dražite in ne dajajte mu alkoholičnih pijač, ki pospešuje napade.

Kogar zgrabi božjast, pade, onesvesti se in zvija se v strašnih krčih; pobledi, obraz mu je izkrivljen, usta penasta a pesti kičevito stisnjene. Poberite takega človeka, položite ga na travo, na slamo ali posteljo in pazite, da se ne otolče. Nikar ga ne mučite, ne odpirajte mu pesti, ne stezajte rok, to nič ne pomaga. Odpnite mu obleko, ovratnik, pas in denite mu med z obe z čistim robcem ovit lesen košček, da si ne bi pregrizel jezika. Če ima vratne žile natečene in lice modro in nabreklo, hladite mu glavo z mrzlo vodo; če je pa bled in mrzel ga drgnite z volneno ruto in vlijte mu toplega mleka ali juhe v usta. Kadar pride k sebi, ga emijte, dajte mu čašo mleka in pustite ga da se odpočije in prespi.

Spričevalo.

„Prosim vas, tako slabega spričevala, kakor ste mi ga napisali, še nisem nikjer dobila!... Jaz vedno pravim, kakoršna je gospoda, tako je tudi spričevalo.“

Blaga duša.

Oče (pri obedu): „Torej danes ste dobili spričevala. Pokaži, pokaži Pepček kakšno je!“

Pepček: „Prosim te, ata, ali bi ne bilo bolje, da se preje naješ, nakar je lahko v miru pregledaš?“

Zadnji up.

Turist (tatu, ki ga je že slekel do srajce): „Tole obleko bi mi pa lahko vrnili, ta vam bo gotovo premajhna, gospod tat.“

Previdnost nikdar ne škoduje.

Gospa: „Fani, kaj pa naj to pomeni? Kaj išče tu v kuhinji gasilec!?“

Fani: „Milostljiva, vsaj ste mi vendar sama naročila, naj bom vedno previdna radi ognja, ker se vsak čas lahko kaj zgodi, zato sem si izbrala gasilec.“

UGANKE

18. Uganka.

Pavlina Miheoc, Logatec.

Ko me na mizo prineso,
gospodi radi me jedo,
kmet me redkokedaj dobi
ker drage moje so kosti.

Pa v sredo črke tri prideni,
Besedo drugo vse pomeni.

Otroci radi me imajo,
vsi prav dobro me poznajo
delajo v logu me
ko pomlad spet vrne se.

19. Vizitnica.

Ivan Gabršček, Gorica.

Ferd. Širokranc,
pen. inspektor.

Tukaj se skriva ime slavnega
slovenskega pesnika.

20. Številna uganka.

M. Samostojski iz Kranjskega.
12345 prva hrana otroku
15234 mila tolažba stari ženici.

Rešitve ugank v 5. številu.

14. Prijatelj postoj no! In oglej si svetovno znano Postojno! 15. Dninar stopi na stol
in pade pod mizo. 16. Dob, rep, olje: Dobrepolje. 17. Ata, sol: solata. —

LISTNICA UREDNIŠTVA

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank i. t. d. naj se pošiljajo na-
ravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kveder-
Jelovšek v Zagrebu, llica 20.

Ladi. Lov na medveda, ki je bil ustreljen pred dvajsetimi leti, je že
precej zastarela historija. V kranjskih gozdovih se na srečo lovcev po
zimi tudi še v naših časih klata par kosmatincev, ki so gotovo vsaj toliko
interesantni, kakor tisti vaš debeli junak izza polpreteklega časa. **Samo-
stojski.** Vaši „dijaški spomini“ so zelo navadni, — sploh pa sem s tem
blagom že založena. **Veselko.** Vaše pesmice so za domačo zabavo, večjih
upov pa nikar ne gojite. **Pavlica.** Zal, ni za naš list. **Pavla.** Pošljite pesmico
„Zvončku.“ **Marija.** Ni pesem. **Čehovin Stanislav.** Prazna slama! **Franica.** Ne
morem sprejeti. **Kraševka.** Šolska naloga! **Maksimiljan.** Za nič, za nič!
B. Kor. Diletantizem. **G. D.** Ni za tisk. **P. Z. Topliški.** Pošljite mi zaradi ho-
norarja svoj naslov. **Vladislav.** V jeseni, kadar bodete koruzo robkali prav
lahko deklamirate svojo pesem tovarišem in tovaršicam v zabavo, nati-
sniti jo pa ne morem, ker je le preveč primitivna. **Milek.** „Prošnja“ še ni
tako napačna. **Nekdo** mi je poslal pol tuceta sonetov, ki pa pač niso —
Prešernovi.

Vsebina: A. B.: Poetova pesem. — FRAN TRATNIK: Mati. — IVAN LAH: Do-
godek v pomladnem jutru. — M. M. SELJANOV: Svoboda. — A. B.: Narodni motivi. — EL-
VIRA DOLINAR: Ogenj. — ZOFKA KVEDER JELOVŠEK: Žoga v bazaru... — IVAN
WASTL: V zimi. — GNJEVOŠ: Proti koncu. — MATKOVIČ: Spomin. — JANKO: Silhueta. —
J. B.: Spomini. — E. KORITNIK: Maksima. — FRAN ALBRECHT: Obup. — Za gospodarje
in gospodinj. — Smešnice. — Uganke.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII.

Tisk firme Zdeněk Binko v Pragi II., Vodičkova 22.

Pivo in Julep.

Pri nas imamo sicer zmerne pivce piva. Vsekakor pa razločujemo pivca od pijanca in razlika se kaže v meri piva katero kdo prenese, ne da bi mu škodovalo. Nekateri doživijo spoštovanja vredno starost vkljub uživanju take množine, ki se ne more več smatrati za primerno, nekaterim pa že škoduje neznatna množina piva. Pri tem torej odločuje individualnost in ne kakšno merilo. Izobražen človek, če že pije pivo, ga ne pije mnogo in rad upošteva moderne nauke o abstinenci. Alkoholu se

lahko odpove, ker mu isti ni življenska potreba.

Naprostno je pa mnogo ljudij, katerim je pivo strast, pijejo ga če so veseli, ali pa žalostni. Več je tudi pivcev iz navade, katero goji njih lastna filozofija, če tudi jasno uvidevajo, da jim škoduje. Mogoče, da jim je škodljivo le v toliko, da se hitrejšje starajo na duši in na telesu. Zgubijo gibčnost, postanejo slabotni, kar je pravzaprav vzrok prerane smrti. Debelost človeku ni prijetna, temveč okorna, dalje je zapnitev arterij nevarna in to so nasledki, katere provzroči pivo pri zdravih ljudeh. Kaj pa šele pri bolnikih?

In če se oziramo na notorične pijance, katerih potomci pomnožujejo število idijotov ali zločincev? Pri tem ni mogoče lahko miselno prezirati opomine učenjakov, ki se goreče zavzemajo, da bi se ljudstvo oprijelo abstinence, da bi si vzgojilo zdravo potomstvo, da ne bi imelo z alkoholom zastrupljene krvi, temveč zdravo kri, zdravo in močno telo, ki desetkratno lažje kljubuje raznim boleznim kot telo, degenerirano vsled učinka alkohola.

V zdravem telesu, zdrava duša. Razni sporti, redna telovadba, zmerno življenje, zračno stanovanje in odreči se opojnim pijačam, to zatire razne bolezni, ki so poguba ljudstva.

So tudi mnenja, ko se dokazuje, da zmerno uživanje piva in vina ne škoduje in da je celo priporočljivo. Res je, toda odvisno je od individualnosti človeka. Če ne bi bilo piva, bi marsikaterega, tudi zmerno živečega ne veselilo življenje. Kakšna groza, če bi se moral na svinjsko pečenko napiti vode!

Smejati bi se Vam, če bi mu ponudili nakisli jabolčni Julep. Ali je to tako zoperno? Nikakor ne. To je sama navada. Julep ni nadomestilo za pivo ali vino. Nasprotno, namizna pijača iste vrednosti, ker če bi bil pokipel, bi bilo iz njega opojno vino. Vinski Julep je sok iz grozdja, tako kakor pravo vino, samo da je slednje pokipeno. In nič manj okusno. Manjka mu le bistveni opojni del — alkohol, kateri se naredi pri kipenju iz sadnih sladkorjev, kakor se že da vsak sladkor spremeniti v alkohol.

Sadni sladkorji, ki so v Julepu boljše upljavjo na človeško telo kot alkohol, so mu koristnejši in zato tudi dragocenejši.

Julep je zelo poceni pijača. Premislite, da $\frac{1}{2}$ lit. steklenica stane 40 vin. in da se s tem, če se vrne steklenico zmanjša cena še za 10 vin. in končno, če tudi prištejemo poštno stroške. Vas stane steklenica kvečjem 35 vinarjev. Če to še zredčimo na polovico z vodo, kar je tudi za okus Julepa boljše, imate liter namizne pijače za 35 vin. Liter plzenskega piva stane 52 vin., toda oprostite, malo je pivcev, da ne govorim o pijančkih, kateremu bi literček zadostoval. Liter razredčenega Julepa pa zadostuje za dve osebi in pogasi žejo po najboljši večerji. Zdraži se le v tem slučaju, če ga mešamo s sodovo ali kakšno mineralno vodo.

Izdelujemo Julep jabolčni, vinski, višnjevi, robidnični in borovničevi. Prve tri vrste imago izvrsten okus mešane z vodo. zadnje pa ne mešamo in jih rabimo mesto vina.

Za letošnjo sezono ne moremo postreči z drugim kot z jabolkovim Julepom, katerega zaloga tudi ni velika. Našim gg. stalnim odjemalcem svetujemo, da si zagotovijo množino, katero si hočejo naročiti do prihodnje letine. Naznanite nam vsaj približno množino; nikogar ne bomo silili, da bi se držal natančno naročila, toda tudi nobenemu ne moremo zato garantirati, če nas ni o naročilu obvestil.

Julep pošiljamo le po železnici, nikdar po pošti. Najmanj 10 steklenic na poskušnjo, pa tudi 20. Pri naročilu 50 steklenic plačamo voznino sami do zadnje železniške postaje. Zaboje zaračunamo, vzamemo jih pa tudi za polno ceno nazaj, prazne steklenice pa po 10 vin., če se nam jih pošlje franko.

Ker se letos na novo v tem oddelku urejujemo, nam bo mogoče po prihodnji letini sadja vsem zahtevam popolnoma ustreči in imeli bomo tako zalogo, da Vam bomo lahko postregli skozi celo leto v vsaki množini.

Konzum Julepa je zagotovljen vsled silno razširjajoče se abstinence, k kateri naj se v prvi vrsti navajajo otroci, katerim naj bo kakor prirodna in Julep pijača, ki blagodejnejše upliva kot pivo.

NEDOGNANA PLAČILA

Pošiljatelj		Dan	Post. hranil	Pošiljatelj		Dan	Post. hranil
Arko Joh.	Mals	19./II.	11 4:50	Krč Mar.	Vas-Grad	31./III.	11 4:50
Ferlič Frane	Sp. Duplek	7./I.	11 4:50	Rimerc Marjana	Retnje	14./III.	11 4:50

Nepodpisana plačila.

Kraj ali pošta	Dan	Post. hranil	Kraj ali pošta	Dan	Post. hranil
Bistrica Boh.	24./XII.	10 4:50	Celje	15./II.	11 4:50
Celje	12./VI.	10 4:50	Moste pri Ljublj.	4./IX.	10 4:50

Vydrove juhini pridatek.

Mesne juhe imajo tudi pri navidezno dobri kakovosti mnogokrat slab okus. So prazne, manjka jim ravno karakter, s katerim se imajo ponašati. Tako juho zelo lahko popravimo. Toda s čim? Za krožnik juhe pridenete pol male žličke Vydrove juhine začimbe. Okus se vidno zboljša, juha postane pikantnejša in pridobi pravi okus, kakoršnega od nje zahtevamo. To razliko bi lahko primerjali z juho, ki je malo, ali pa sploh nič osoljena. To je priznana stvar. Če torej upoštevate to uvaževanja vredno zboljšanje ne boste nikdar brez naših juhinih pridatkov. Dalje jih morete rabiti, draga gospodinja, tudi za pripravljanje omak mesto goveje juhe. Kako Vam bodo šele pri roki, če ne kuhate mesne juhe! Če ravno s tem ne dosežete prave goveje juhe, jim daste vsaj podoben okus. Vydrove začimbe se že popolnoma pripravljene pridaja juham, bodisi jednotljiivcem pri mizi, ali pa v posodo za juho. Ker je to vegetabilni ekstrakt, bi zgubil svoj duh, če bi se ga kuhalo z juho vred. —

Vydrove juhine konzerve.

Želite dober nasvet? Uvedite v svoje domačije naše juhine konzerve. Zlasti v tem slučaju, če je pri Vas navada pripraviti večkrat krožnik juhe dopoldne za malo južino, ali pa zvečer. V takih slučajih so juhine konzerve neprecenljive vrednosti. Zlasti kar se tiče hitre priprave in pa izvrstnega okusa. Vsebujejo vse, kar ima biti v juhi in ko je skuhana jo le osolite in nič drugega. Menjavajte navadne juhe tudi v tednu z našimi in če kuhate drugače meso, si tedaj pripravite iz njega pečenko. Na ta način je zelo lahko, torej brez vsakih težkoč menjati jedilni list. Zagotavljamo Vas, da imajo naše juhine konzerve svojo vrednost, so dobre in izdatne, ker ena porcija da poln krožnik dovolj goste juhe, kakoršno pač imate radi. Naročite si jih bodisi v škatlji s 25 porcijami: grahovo, gobovo, lečno, blekovo in riževo (slednja se kuha 15, ostale pa 5 minut), ali pa posamezno vrsto, ki Vam najbolj uga-ja in ki je bodisi deljena na porcije, ali pa nedeljena v škatlji $\frac{3}{4}$ kg., ki zadostuje tudi za 25 porcij. Z Vydrovimi konzervami boste zadovoljni Vi in Vaša rodbina. Priporočajte jih med svojimi znanci.

VYDROVKA, ta dobra žitna kava ni ona, da bi jo lahko kupovali pri svojem trgovcu na vago v poljubni množini. Za prodajo v trgovinah smo uvedli zavito v zavojih in sicer $\frac{1}{10}$ kg. 10 vin. in $\frac{1}{6}$ kg. 20 vin. ter $\frac{1}{3}$ kg. 24 vin. Če Vam kdo ponudi žitno kavo na vago, ne ponuja Vam Vydrovke!

Kako se najlažje ugasi žejo.

Nalij v večji kozarec $\frac{1}{4}$ litra sveže vode, spusti v njo šumeči bonbon, pomešaj in v tem, ko šumi, izpij in žeje je konec. Po zaužitju se čutiš svežega in zopet lahko nadaljuješ svoje delo brez napora in brez telesne ali duševne utrujenosti.

Naj že hvali pivo v kolikor kdo hoče, vsak od Vas mora priznati, da žejo sicer prijetno pogasi, toda učinki vplivajo utrudljivo ter napravijo telo nezmožno za delo. Če že hočete pivo, pijte ga zvečer, če že brez njega ne morete biti, v času dela pa se rajši poslužujte šumečih bonbonov, ki so v tem oziru nenadomestljiva pijača.

V dokaz tega nam služi dejstvo, da so tako razširjeni, če ne bi bili dobri, bi jih nihče ne užival.

Izdelujemo »Ambo«, s »sidrom« in pa manj šumečo vrsto »Bene«. Naročite si jih tedaj v soparnem letnem času ob priliki, ko naročate druge naše izdelke.

»Ambo« se pripravlja drugače kot bonbone »s sidrom«. Ambo je v obliki praška. Prašek se torej vsuje v prazen kozarec, (najboljše v tak, ki drži $\frac{1}{2}$ lit.) ter polije z vodo ($\frac{1}{4}$ lit.) One »s sidrom« pa ravno nasprotno. Bonbon se vrže v vodo ter se ga v njej pusti tako dolgo, da se deloma razkroji, nakar se šele pomeša. Obe vrsti močno šumite vsled razvijanja ogljenčeve kisline, ki tako prijetno vpliva na organizem. V tem ravno, da blagodejno vplivajo na želodec, posebno pri glavobolu, če isti izhaja iz želodčne nervoze, tiči njih dobrot, hranilne vrednosti seveda nikakšne nimajo.

Če si želite pol litra osvežujoče limonade, svetujemo Vam sledeče navodilo:

Razkrojite v vodi bonbon »Bene«, manj šumečo vrsto, ki je kislikastega okusa in potem pridajte bonbon »s sidrom«. O tem načinu pripravljanja smo dobili že mnogo priznanj.

Škatlja s 50 kosi »Ambo« stane 2 K, »S sidrom« stane ista množina ravno toliko. Škatlja s 25 kosi »Bene« pa stane 1 K.

Poslužite se jih v svojih domačijah, gotovo boste z njimi zadovoljni!

NOVOST.

STEKLENICE ZA VYDROVO OTROŠKO MOKO.

Za večkratno potrebo, priredili smo za našo otroško moko steklenice. Kupite si jo enkrat za vselej, z daljšo množino jo pa le dopolnjujete. Je lepe oblike, iz čistega belega stekla za 80 vin. Napolnjena 3 K 20 vin. Z oziranjem na steklenico priredili smo tudi zamotanje za celi 1/2 kg. Vydrove otroške moke.

Mnogo mamic naroči 3 kg. moke naenkrat, ker taka pošiljatev gre poštne prosto. Komur ljubo, blagovoli si to steklenico naročiti. Na konec ostane gospodinji vedno praktična bodisi za kavo, sadje in t. d.

Pripravno

steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg. odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v doglednem času sploh ne izdiši. Gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenic dajemo za tovarniško ceno: **2 K 20 v**, zabojček 65 v, poštino pa plačamo tukaj in si jo zaračunamo.

Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

Izdelke naročite na moj račun: (Blagovollite podčrtati naročene izdelke, da se izognemo pomotam.)

Škat	Vrsta blaga	Cena		Skupaj	
		K	h	K	h
	"Vydrovke" žitne kave	4	50		
	Otroške moke	2	40		
	Steklenico za 1 kg otroške moke		80		
	Juhnih konzerv, mešanih v posameznih porcijah	1	50		
	Juhnih konzerv: gobove, grahove, lečne, rezančne in rižove à 3/4 škatlja	1	50		
	Juhnega dodatka 1/4 kg steklen.	1	60		
	Oblatov maslenih škt. 25 kosov	2			
	"Destin" " 40 "	2			
	"Dessert" " 50 "	3			
	Šumečih bonbonov "Ambo" škt. 50 kosov	2			
	" " "sidrom" škt. 50 kosov	2			
	"Bene", 25 kmd.	1			
	Buhtina, steklenica 1/4 kg	1			
	Malinovega groga, steklenica	2			
	Goščice franc. (miete) 1/4 kg stekl.		80		
	" kremž. (zrnate) " " "		80		
	"Julepa" jabolčnega 1/8 l stekl.		40		
	" borovničevega, stekl.		60		
	Skupaj . . .				

"Vydrovke" pošiljamo popolnoma posebej in vedno franko. Ostale izdelke pošiljamo franko le, ako presega račun K 6.-- Inland pošiljamo. In. no. Zeleni: 50 steklenic. Za. f. 1910.

Cenik:

Vydrova žitna kava poslana posebej v platnenih vrečkah poštnine prosta 5 kg. K	4:50
Otroška moka v zavitkih 1 kg.	2:40
Juhine konzerve (grahova, goba, va, lečna, riževa in rezanačna) v škatlji s 25 porcijami	1:50
Juhini pridelek , stekl. 1/4 kg.	1:60
Šumeči bonboni , Ambo* in tudi s „sidrom“ zavitek 50 kmd.	2:—
Sadni bonbon „Bene“ , 25 kmd.	1:—
Malinovi grog	2:—
Oblati „Desert delikat“ zavitek s 50 komadi	3:—
Oblati „Destin“ zavitek s 40 kmd.,	2:—
Masleni oblati zavitek s 25 kmd.,	2:—
„Buhtin“ v 1/4 kilogr. stekleničah.	1:—
Gorčica po franc. in kremžkem načinu po 1/4 kg. po	—80
„Julep“ , obsirnejše na platnicah!	

**Vydrova tovarna hranil,
Praga VIII.**

Ta list se ne more pošiljati kot tiskovina. Blagovolite prilepiti vedno znamko za

5 vinarjev.

Naročnik:

Ime:

Stan:

Kraj:

Pošta:

Železniška postaja:

Datum:

Naznanilo:

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.